N°. 47. Donderdag 4 Februari 1904 3de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling* . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan den *Voorzitter*, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, **7a Heerengracht** of aan den *Wnd Secretaris*, H. L. VORSTENBOS, **42 Witte de Withstraat,** beiden Den Haag.

Voor de **Administratie,** ook wat betreft **Abonnement** en **Verandering van woonplaats,** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **109 Laan Copes v. Cattenb** voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" ***Haagpoort 4,*** beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50)

De ondergeteekende
wonende te *wenscht*
donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* „**Oost en West**" *tegen een jaarlijksche contributie van f*
den 190
Handteekening:
Straat of gracht:

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Op Donderdag 11 Februari 's avonds ten 8 ure, zal in het locaal Diligentia, Lange Voorhout 5, den Haag,

Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis

eene *voordracht* houden, door enkele lichtbeelden verduidelijkt over:

Zijne Reizen in Borneo, in 't bizonder die naar de Kĕnja's.

Toegang vrij voor de leden van »Oost en West«, huisgenooten van leden betalen f 0.50 voor een plaats in de zaal.

Voor niet-leden entrée f 1.— in de zaal, 10 cents op het balcon.

Plaatsbespreking *Dinsdag*, 9 *Februari*, voor de leden en hunne huisgenooten.

Woensdag en Donderdag van 10—12 en van 1—3 ure voor het publiek.

II. Van de 3e Commissie:

Voor mej. *d. W.* werd nog ontvangen:
Van een ongenoemde, aan postzegels . . . . f 1.—
Van Mevrouw v. H. te Utrecht . . . . . . - 25.—
Te zamen f 26.—

Onmiddellijk hebben wij per aangeteekenden brief f 25 aan mej. d. W. gezonden. De rest bewaren wij in de hoop, dat er nog wat bij komt.

Van Dr. A. Staverman, die ons het eerst over den toestand der hulpbehoevende inlichtte, ontvingen wij na de toezending van onzen postwissel van f 100, een brief vol warme dankbetuiging voor de verleende hulp.

Wat ons nu verder 't meeste voldoening zou schenken is, dat wij voor haar eene plaatsing vonden, als hulp in de huishouding in een klein gezin, waar zij geen zwaar werk zou te doen hebben.

III. Van de commissie tot verspreiding van populaire kennis:

Door den 1sten luitenant der Infanterie **H. Dijkstra,** correspondent onzer vereeniging te **Kampen,** zal daar ter stede, in de bovenzaal van de Societeit »'t Collegie« 's avonds om 8 ure eene *voordracht met lichtbeelden* worden houden over *Padang* en de *Padangsche Bovenlanden.*

Eenige middelen tot verbetering van den economischen toestand van den Inlander.

(*Vervolg en slot der voordracht van den heer G. A. Scherer in de Vereeniging „Moederland en Koloniën met de daarop in de Veragdering gehouden discussiën*).

Doch om nu weder terug te komen op de te voren door mij vermelde maatregelen tot bevordering der welvaart onder den Inlander, voornamelijk het telen van producten voor de Europesche markt voor eigen rekening wat is daarvoor noodig? Weinig of geen geld, maar wel een voortdurend toezicht van de besturende ambtenaren en van de dorps- en districtshoofden.

Van uit Batavia en van hoogerhand moet dat streven worden bevorderd en aangemoedigd, al kunnen dergelijke maatregelen niet in de details worden voorgeschreven. Deze verschillen weer voor elke afdeeling, voor elk district en voor elke kampong.

Maar zal men zeggen er zijn toch genoeg goede ambtenaren, waarom houden die daaraan niet de hand als die maatregelen zoo eenvoudig en doeltreffend zijn?

Daarvoor bestaan verschillende redenen. Men is door gebrek aan registers, gelijk ik die zoo even beschreef, niet op de hoogte van zijn gebied. Men ziet in een kampong veel klapperboomen of andere gewassen en wat kippen en eenden, maar geeft zich geen rekenschap hoeveel per huisgezin, men wordt er niet telkens aan herinnerd of er iets voor de welvaart te doen valt, er is geen drijvende macht en die hebben de besten van ons wel eens noodig. Men vreest zich moeite op den hals te halen, men durft den aanplant niet gelasten omdat dit feitelijk niet mag. Men vreest dat een opvolger anders zal denken en misschien afbreken of verwaarloozen, waar men zooveel hart voor heeft gehad en dergelijke overwegingen meer.

Wat dus noodig is, zijn niet alleen aanschrijvingen van boven af, die wijzen op hetgeen gedaan kan worden, maar ook vaste commissies in elke Residentie, bestaande uit den besturenden ambtenaar als voorzitter en uit ingezetenen van elken landaard als leden, die geregeld bijeenkomen en bespreken en besluiten wat tot bevordering der welvaart kan geschieden. Deze commissies moeten over fondsen kunnen beschikken, doch bizonder groot behoeven die niet te zijn, ten minste niet in vergelijking van de sommen, die voor irrigatie- en communicatiemiddelen noodig zijn.

Inspecteurs van Binnenlandsch Bestuur, moeten bij hunne inspecties voornamelijk hunne aandacht wijden aan de welvaart en nagaan wat door bedoelde commissies is verricht. De leden der commissies moeten de drijfkracht zijn om goede maatregelen aan te bevelen en voor te staan, de uitvoerders moeten de besturende ambtenaren wezen. Dus „Comité's de Salut Public", al is het niet in den geest van die der Fransche Revolutie.

Wij moeten ook zorgen voor betere inlandsche hoofden. Op Java zijn het de dessahoofden wier gehalte zeer veel te wenschen overlaat, en schijnt het meer dan tijd, dat in de wijze van verkiezing en aanstelling dier hoofden eene radicale verandering plaats hebbe, opdat men krijge eerlijke, fatsoenlijke, vertrouwbare dessahoofden, die behoorlijk lezen, schrijven en rekenen kunnen, menschen die de inlandsche school met vrucht hebben afgeloopen, menschen waarmeê men praten kan, die wat begrijpelijk zijn, die het goede willen en die door hun gedrag en karakter invloed op hunne onderhoorigen hebben. De districts- en onderdistrictshoofden op Java zijn bekwaam en ontwikkeld en behoeven maar meer in de goede richting geleid en ook door de dessahoofden gesteund te worden, om den algemeenen toestand spoedig aanmerkelijk te doen verbeteren.

Dan ook is het aanleggen en aanhouden van bevolkingsregisters op de wijze zooals ik zoo even aan gaf, beslist noodig, en kan dit ook gemakkelijk geschieden, als men als dorpshoofden behoorlijk ontwikkelde personen heeft, die des noods zelf met het aanleggen kunnen worden belast, en in elk geval aanteekening kunnen houden van de voorgekomen veranderingen tot aan de telling van het volgend jaar. Eene jaarlijksche telling toch is m. i. noodzakelijk, wil men eenigszins vertrouwbare resultaten verkrijgen.

Op de buitenbezittingen zijn de toestanden weer anders. Daar is het moreelgehalte der dorpshoofden meest voldoende, maar hun ontwikkeling te gering en ook onder de districtshoofden vindt men er velen, die dom en onontwikkeld zijn en met wie weinig is aan te vangen. Het Gouvernement zou hierin al spoedig eene groote verbetering kunnen brengen door te bepalen dat alleen zij, die met vrucht de inlandsche lagere school hebben doorloopen en de verkregen kundigheden bijgehouden, zoodat zij behoorlijk lezen en schrijven kunnen, tot zoodanig ambt benoembaar zijn en dat zij, die aan een hoofdenschool de opleiding hadden gehad of zich op andere wijze meer kundigheden hadden verworven de voorkeur zouden hebben. Dus alleen maar aangeven wie uitgesloten zouden zijn, de schare der verkiesbaren blijft nog groot genoeg.

Tot nu toe is in deze richting door ons nagenoeg niets gedaan. Wij nemen onder de kamponghoofden aan allerlei dom en soms zelfs werkelijk slecht volk, waarmede niets aan te vangen is, dat niet lezen of schrijven kan en geheel afhankelijk is van den schrijver, terwijl wij er integendeel op moesten werken, dat de klasse der besturenden behoorde tot de beste sujetten der inlandsche maatschappij. En dat is te bereiken, zonder dat het 't Gouvernement maar een cent behoeft te kosten en zonder dat iemands rechten worden ingekort, daar aan de te stellen eischen door iedereen voldaan kan worden.

Wij klagen dat onze inlandsche scholen zoo weinig praktisch nut afwerpen, maar zou dit niet komen, omdat wij geen prijs blijken te stellen op hen, die wat geleerd hebben? Waarom heerscht in Europa onder de jongelui een wedijver, om zich te bekwamen. Alleen omdat de bekwamen en geslaagden zich den weg zien gebaand tot het bekleeden van ambten en betrekkingen in en buiten den dienst, terwijl de minder bekwamen en niet geslaagden zich met het mindere moeten vergenoegen. Zou ditzelfde voor Indië ook niet „mutatis mutandis" opgaan, als men blijk gaf bekwaamheid te verlangen en op prijs te stellen.

Die weinige zorg voor de ontwikkeling der bestuurders of liever laat ons zeggen de totale onverschilligheid voor hun gehalte, treft ook zeer bij het beschouwen van den toestand in de rijkjes met zelfbestuur b.v. ter Oostkust van Sumatra. Niet de minste eischen worden aldaar aan de aanstaande bestuurders dezer rijkjes gesteld. Al konden ze hun handteekening niet zetten, het Gouvernement zou ze aanstellen, als er anders niets op hen te zeggen was. Wel trachten de Residenten hier verbetering in te brengen door de vorsten er op te wijzen dat het toch zoo wenschelijk is hun kinderen wat te laten leeren en gebeurt dat ook wel te hooi en te gras, maar veel heeft het niet om het lijf. Eene zeer gunstige uitzondering maakt Z. H. de Sultan van Asahan Tengkoe Mohamad Hoesin Sjah, die zijn oudsten zoon en zijn jongsten broeder door een Hollandschen Gouverneur heeft laten onderwijzen en Hollandsch heeft leeren spreken en die nu beide jongelui voor een paar jaren naar Holland heeft gestuurd om hier eens rond te zien en zich verder te ontwikkelen onder de zorgvuldige leiding van een bekwaam paedagoog.

Wanneer het Gouvernement aan al die Vorsten liet weten, dat van hunne eventueele opvolgers eene behoorlijke ontwikkeling werd vereischt, en dat zij anders niet zouden worden aangesteld, zou men in dat opzicht spoedig een gunstige verandering waarnemen. De contracten met die vorsten gesloten verzetten zich m. i. niet daartegen. Het ware misschien niet eens noodig een dwingend voorschrift ter zake uit te vaardigen. De wetenschap dat het Gouvernement, ook voor de inlandsche bestuurders, op ontwikkeling gesteld was en daarop bij de aanstelling van een troonsopvolger of nieuwen vorst zou letten, zou al spoedig een radicalen omkeer ten goede bewerken.

Trouwens onze geheele wijze van bestuur ter Oostkust van Sumatra, en bijna overal waar nog inlandsche vorsten met zelfbestuur zijn, beweegt zich m. i. in eene verkeerde richting, die echter van hoogerhand wordt voorgeschreven en doorgedreven. Wij nemen hun door contracten alles uit handen en vervangen hunne inkomsten door eene geldelijke toelage, zoodat langzamerhand alle belangstelling in de welvaart van hun land ophoudt en zij hun tijd in ledigheid of met beuzelingen doorbrengen. Het zou rationeeler en meer in het wezenlijk belang van land en volk zijn, wanneer wij, zooals in de Straits, de inlandsche instellingen zoodanig hervormden, dat de vorst en zijne grooten en ambtenaren medebelanghebbenden bleven en een periodiek te herzien aandeel in de inkomsten des rijks hadden terwijl de rest voor den dienst der openbare werken en de ontwikkeling van land en volk werd aangewend, gelijk dit in een geregelden staat behoort.

Op de Oostkust van Sumatra heeft men b.v. het geval, dat eigenlijk niemand voor wegen of bruggen zorgt, de Vorst niet, omdat hij zegt dat hij geen geld heeft, daar het Gouvernement tegen een vaste schadeloosstelling alles aan zich heeft getrokken en het Gouvernement niet, omdat het land geen direct Gouvernementsgebied is en daarvoor dus geen Gouvernementsgelden kunnen worden uitgegeven.

Het bovenstaande samenvattende kom ik tot de volgende conclusiën.

1°. Hoewel de aanleg van groote irrigatiewerken en van communicatiemiddelen, voornamelijk landwegen, zeker van groot belang is moet daarvan alléén niet alles voor de welvaart van den inlander worden verwacht. Irrigatiewerken zullen voornamelijk den rijstbouw ten goede komen en als zoodanig maken dat er meer rijst geproduceerd wordt, en de Javaan, niet zooals nu, een gedeelte van het jaar maar een enkele maal per dag rijst kan eten en verder zijn gordelriem maar wat toehaalt.

Dit is zeker veel waard, zeer gewenscht en zeer noodzakelijk, maar daar de gewone inlandsche rijst geen uitvoerartikel naar Europa is, vloeit er door die vermeerderde productie van rijst m. i. niet veel meer contant geld in de zakken der producenten, want vermeerderde productie zal de prijzen doen dalen. En bovendien komt dit geld meest uit de zakken hunner rasgenooten, die even arm zijn als zij. Het is dus meer eene verplaatsing dan eene schepping van waarde, die door vermeerderd rijstgewas wordt verkregen, maar zoolang er nog te min rijst geproduceerd wordt, zooals nu het geval is, zal men aan die vermeerdering toch zijne volle aandacht moeten wijden.

Communicatiemiddelen, in de eerste plaats goede wegen, zijn zeker gewenscht, maar om er veel nut van te hebben moeten er producten zijn om langs die goede wegen te worden vervoerd, eerst dan geven zij voordeel; goede wegen zijn zeker nuttig en aangenaam maar maken als zoodanig de bevolking niet rijker. Dat die wegen en ook de spoorwegen de bevolking bepaald armer zouden maken, zooals wel wordt beweerd, kan ik niet aannemen.

Men zal hier te doen hebben met een argument, dat vroeger onder gelijke omstandigheden ook in Europa werd gehoord. Waar men spoorwegen aanlegde verdwenen diligences, trekschuiten, vrachtkarren en dergelijke en het personeel, dat vroeger daarvan leefde, had een harden tijd. Maar men zag ook dat een deel der aldus uit hunne betrekking geraakten bij de nieuwe vervoermiddelen een plaats vonden of wel de oude gebruikten als voedingslijnen voor het groote communicatiemiddel, zoodat ten slotte het getal en het gebruik dier oude vervoermiddelen grooter was dan vroeger, al bedienden zij niet meer dezelfde plaatsen;

2°. Om met vrucht aan de economische verheffing van land en volk te kunnen arbeiden dient men in de eerste plaats zijn economischen toestand zoo goed mogelijk te kennen en men zal wel willen toegeven dat dit tot nu toe niet het geval is. Wat wij weten berust grootendeels op opgaven van inlandsche hoofden en wat die waard zijn weten wij allen wel.

Alleen door het aanleggen en bijhouden van bevolkingsregisters, in den trant als zooeven door mij geschetst, kan men zich de strikt noodige gegevens verschaffen. Dat dit mogelijk is, zelfs met de geringe hulpmiddelen die men in de Buitenbezittingen heeft, bewijst wel het voorbeeld van Palembang, de Lampongs en Benkoelen, waar deze registers, op verschillende tijdstippen ingevoerd, reeds sinds 30 en meer jaren geregeld worden opgemaakt en bijgehouden; en dat met districts- en dorpshoofden waarvan de laatsten maar zelden en de eersten niet allen lezen en schrijven kunnen.

Ook Gorontalo levert daarvoor het bewijs, terwijl ik nog wil vermelden dat door mij ook dergelijke registers in de Padangsche Bovenlanden zijn aangelegd. Door gebruik te maken van het aanwezige personeel liep de telling binnen enkele maanden zonder stoornis ook daar af. Jammer maar dat mijn onmiddellijke chef die telling niet goedvond en staking gelastte toen zij nagenoeg voltooid was. Veel kostbaar materiaal, waarvan men gebruik had kunnen maken bij regeling en afkoop van heeren- en wachtdiensten, wat in de Padangsche bovenlanden dringend noodig is en denkelijk gemakkelijk geschieden kan, werd daardoor waardeloos.

Weet men van elke kampong in zijne afdeeling hoe die er uitziet, wie er wonen en wat de bewoners bezitten, dan zal het voor een ijverig ambtenaar, vooral wanneer er van hoogerhand behoorlijk op gelet wordt, niet moeielijk zijn te bewerken dat elk huisgezin langzamerhand kome in het bezit van waardevolle gewassen voor de Europeesche markt, voornamelijk klapperboomen, maar misschien ook koffie, pinang, damar, getah pertja of caoutchouc-boomen, rameh, katoen of wat dan ook.

Men zal, met die registers in de hand, veel misstanden uit den weg kunnen ruimen en rechtvaardige regelingen ontwerpen, die der bevolking ten goede komen, terwijl men zonder die registers in het duister tast, daar men moet afgaan op de opgaven der hoofden, die er zelf niets van weten en er maar een slag in slaan of wel opzettelijk de waarheid verzwijgen.

Mogen dergelijke registers voor de groote en volkrijke steden der kust misschien meer bezwaar opleveren, voor het binnenland en de landbouwende bevolking zijn zij wel geschikt en wel mogelijk, gelijk meen ik uit het vorenstaande genoegzaam blijkt, en die bevolking heb ik speciaal op het oog, daar zij het is, die geholpen moet worden en die zich zelf moet leeren helpen.

3e. Moet er gezorgd worden voor betere desahoofden op Java en op de buitenbezittingen en in deze laatste behalve deze ook voor betere districts- en onderdistrictshoofden.

Wat Java betreft dient te worden bewerkt dat aan het hoofd der desa's komen eerlijke en bekwame menschen, die door hun onderhoorigen worden gerespecteerd, en niet zoo als nu maar al te veel het geval is domme of slechte individuen, die door omkooping of andere verwerpelijke middelen tot dien post zijn gekozen.

Wil men de verkiezingen voor die desahoofden niet afschaffen, men kan daar vrede meê hebben, maar men kan in elk geval ongewenschte elementen uitsluiten door zekere eischen te stellen van bekwaamheid en van eerlijkheid. Misschien zou het aanbeveling verdienen om als regel aan te nemen, dat bij voorkeur een zoon of nabestaande van een goed desahoofd als diens opvolger zal worden aangesteld, mits hij aan de gestelde eischen voldoe, en de noodige stemmen op zich vereenige.

Men zou dan geslachten of families van dorpsbestuurders kunnen krijgen, mannen van aanzien in hun kring, bij wie zich de tradities van een goed bestuurder te zijn als het ware zouden overerven en waarvan de leden in elk geval door hunne bekendheid met de zaken der gemeente als bestuurders zouden aangewezen zijn.

Op de Buitenbezittingen b.v. in Benkoelen in de Lampongs en Palembang, en zeker ook in vele streken van ons uitgestrekt eilandrijk meer zal voor behoorlijke inkomsten van districts- en onderdistrictshoofden gezorgd moeten worden.

Dit behoeft niet direct uit 's lands kas te geschieden. Men kan zich niet voorstellen welk wezenlijk ernstig bezwaar er tegen zou zijn om in Benkoelen te bepalen dat elk werkbaar man b.v. 50 cents 's jaars voor zijn districtshoofden moet opbrengen. Zulk een maatregel zou het Gouvernement niets kosten en ieder zou er meê zijn gebaat zelfs de gewone kampongbewoner, omdat men hem dan beter zou kunnen beschermen tegen eventueele knevelarijen zijner hoofden, die men nu door de vingers ziet, omdat men begrijpt dat die menschen toch ook leven moeten en uitgaven moeten doen.

En moet men dan ook niet toegeven dat men van een goed en intelligent hoofd dat uit zijne betrekking voordeel heeft meer kan verwachten en vorderen dan van iemand, die men soms maar met veel moeite tot het aannemen van die betrekking kan bewegen?

Is de betrekking aldus begeerlijk gemaakt dan belet ook niets, dat men eischen stelle voor hare vervulling. Dat de titularis de inlandsche school met vrucht heeft afgeloopen en behoorlijk met Holl. karakters kan lezen en schrijven is het minste dat gevraagd moet worden. Voor Sumatra's Westkust, ten minste voor de Padangsche Bovenlanden, zou zelfs een gedeeltelijke opleiding aan de kweekschool voor inl. onderwijzers of aan een aparte hoofdenschool gevraagd kunnen worden of tot aanbeveling kunnen strekken.

In verband hiermee moet er naar gestreefd worden ten minste de lagere betrekkingen in Gouvernements- en andere diensten te doen vervullen voornamelijk door inlanders en moet men trachten onder hen een stand te

scheppen, die iets weet en notie heeft van de kundigheden, die voor het besturen van land en volk onmisbaar zijn. Langzamerhand moet men daarmee verder gaan en ook trachten gewichtiger betrekkingen door hen te laten vervullen.

Zoo zou ik o. a. willen dat er naar gestreefd werd de rechtspraak over Inlanders, ten minste in civiele en in mindere strafzaken en overtredingen geheel in handen van inlanders te brengen in plaats van als nu in handen van gegradueerde Nederlandsche meesters in de rechten als voorzitters en griffiers van landraden en van Residenten en Ass.-Residenten als politierechters.

Dat daarvoor scholen en inrichtingen van opleiding noodig zijn spreekt van zelf, maar misschien zou een gedeelte van het geld dat Nederland voor Indië wil beschikbaar stellen uitstekend kunnen worden aangewend, door op deze wijze aan de verheffing van den inlander te arbeiden.

Om iets te beteekenen op welk gebied ook, bestuur, handel of nijverheid moet men wat hebben geleerd, men moet eenig begrip hebben van de samenstelling der maatschappij of dat begrip ten minste door lezen kunnen verkrijgen; men moet leeren nadenken over wat er in de samenleving omgaat en niet maar er op toeleven als het domme vee. En nu zegt wel Koning Salomo in het Boek de Prediker: „In veel wijsheid is veel verdriet en wie wetenschap vermeerdert, vermeerdert smart", maar dat is nu eenmaal de eisch van den vooruitgang, waaraan niemand zich kan onttrekken, al voelt men maar al te goed dat ook op dien weg het 1000jarig rijk van geluk niet is te bereiken. Een volk dat dien weg niet op wil of kan zal spoedig ondervinden dat het door een ander, dat slimmer en handiger is, zal worden uitgebuit.

4°. Moeten er in elke Residentie permanente commissies worden ingesteld met den Resident als voorzitter, en verder bestaande uit leden van de verschillende klassen der maatschappij.

Deze zouden geregeld vergaderingen moeten houden en zouden dan moeten uitmaken wat er moest en kon gedaan worden om meer welvaart onder de bevolking te verspreiden.

De Resident zou deze maatregelen ten uitvoer moeten brengen, tenzij hij het er niet mee eens was, in welk geval hij de beslissing, bij voorbeeld van den Directeur of den Inspecteur van B. Bestuur zou kunnen inroepen.

Van de vergaderingen dienden notulen te worden gehouden en daarvan een afschrift ingezonden aan den Inspecteur van B. Bestuur. Dit zou ook moeten gebeuren van de voorgenomen nieuwe maatregelen, die uitgevoerd zouden mogen worden wanneer niet b.v. binnen een zekeren tijd, de Inspecteur daartegen bezwaar had geopperd.

De commissie's zouden moeten kunnen beschikken over het geld, dat voor de in te voeren maatregelen somtijds noodig zou kunnen zijn, b.v. voor het aanschaffen van bibiet van klappers en andere bovengenoemde cultuurgewassen, voor het invoeren van bepaalde industrieën als rijststampmolens en waterraderen van eenvoudige constructie, gieterijen en smederijen, potten-, pannen- en steenbakkerijen en al wat de industrie onder een volk kan bevorderen.

Het behoeft geen exorbitant groote som te zijn. Met een betrekkelijk klein bedrag kan men al veel doen als men zorgt dat het uitgegevene blijft een soort van voorschot, dat bij het welslagen van aanplant of industrie wordt terugbetaald. Zoo kan een kleine som veel nut doen als men ze maar steeds laat rouleeren en zullen de te lijden verliezen niet groot wezen.

Wanneer men b.v. elk dier commissies de beschikking gaf over f 100.000 zou dit voor alle gewesten van Nederlandsch Indië 36 in getal bedragen eene som van f 3.600.000. En deze som zou kunnen worden verdeeld over b.v. 5 jaren zoodat jaarlijks hoogstens f 720.000 noodig zou wezen.

Wil men de verrichtingen dier commissie's opdragen aan de adviseerende of medebesturende lichamen, die misschien eerlang in verschillende Residenties zullen worden ingesteld bij de invoering van het plan van decentralisatie, dan is dat uitstekend, doch in afwachting daarvan zou er nu al in die richting gewerkt kunnen worden, daar de decentralisatie wel eens lang op zich zou kunnen doen wachten en men gelijk gezegd met geringe middelen, ten minste op de buitenbezittingen, veel doen kan.

5°. Décentralisatie is nuttig en noodzakelijk. Daardoor kan aan den eenen kant stabiliteit van richting worden verkregen en aan den anderen kant drang tot vooruitgang. Want gemis van die beiden zijn de kenmerken van ons tegenwoordig bestuur. Om nu eens de twee uitersten te nemen bij een nieuwen bestuurder van een gewest. Of hij is een vooruitstrevend en voortvarend man, die aan alles tornt, alles veranderen wil, denkt alles beter te weten dan zijne voorgangers en dienovereenkomstig handelt, of hij is iemand die van rustige rust houdt, liefst niets doet en het goede door zijne voorgangers tot stand gebracht laat vervallen. In beide gevallen heeft men wat de Inlander zoo juist noemt „Lain Toean, Lain Atoeran" en hoe verderfelijk dat telkens wisselen van stelsel is, zal wel niet behoeven te worden aangetoond.

Door décentralisatie, waarbij vooral gedacht wordt aan de instelling van gewestelijke raden zal hierin eene aanmerkelijke verbetering kunnen worden gebracht. De al te voortvarenden en met hun eigen denkbeelden ingenomenen, zullen op heilzame wijze worden geremd en de tragen zullen worden voortgedreven.

6°. Emigratie op groote schaal dient, als dit eenigszins mogelijk is, te worden toegepast. Voor de eerste Kolonisten zal zeker tamelijk veel geld noodig zijn, maar hebben deze zich eenmaal gevestigd en gaat het hun goed dan is het misschien wel mogelijk die vestigingen door toevoer van nieuwe Kolonisten zonder veel kosten uit te breiden.

Men zou b.v. op dezelfde wijze als voor de commissies van welvaart is voorgesteld, het daarheen kunnen leiden, dat de Kolonisten na enkele jaren terug gaven, wat zij gekost hebben en zou men dan die sommen geregeld voor nieuwe Kolonisten kunnen aanwenden. Op die wijze kan men zich voorstellen dat met een betrekkelijk klein bedrag b.v. 5 à 10 millioen over 5 jaren verdeeld heel wat op dit gebied zou kunnen worden uitgevoerd.

Bedelaars en paupers die werken kunnen zou ik naar armen-koloniën willen deporteeren, waar zij aan grond en gereedschappen geholpen zich tot gezeten landbouwers zullen kunnen opwerken. Er moet in die Koloniën een zeker verschil bestaan, zoodanig dat de slechte en onverbeterlijke elementen bij elkaar worden gehouden op het een of ander niet te groot eiland, terwijl aan de ijverigen en goeden langzamerhand de volle vrijheid behoort te worden hergeven en zij zich zullen mogen vestigen in de te koloniseeren streken op Sumatra. Op deze wijze zal men Java in elk geval ontlasten van een massa elementen, die den toestand verergeren en waarbij de liefdadigheid der in Indië aanwezige Europeanen op den duur te kort moet schieten.

Hoewel het door mij medegedeelde voor velen Uwer niet veel nieuws zal bevatten, daar het meeste door anderen in verschillende vormen ook reeds is aanbevolen, zoo heeft het m. i, toch wel eenige waarde, daar enkele der aanbevolen maatregelen reeds door mij met goed gevolg werden toegepast, en omdat er meen ik uit blijkt dat met weinig en soms zelfs zonder kosten op vele plaatsen een aanmerkelijke verbetering in den economischen toestand van den Inlander kan worden teweeggebracht.

Neemt men aan, dat er op Java eene bevolking is van 28.800.000 en op de Buitenbezittingen van 6.500.000 zielen en dat het aantal huisgezinnen $\frac{1}{5}$ daarvan bedraagt, dus voor Java 5.700.000 en voor de Buitenbezittingen 1.300.000 en rekent men verder, dat van Java $\frac{1}{4}$ en van de Buitenbezittingen $\frac{3}{4}$ dier huisgezinnen aan copra of een ander product voor de Europeesche markt, dat door het thuis blijvend gezin kan worden bewerkt, eene som van f 25 's jaars per huisgezin meer dan thans weet te verdienen, dan zou dit alleen reeds bedragen 2.400.000 × f 25 of 60.000.000 gulden.

Dit zou eene vermeerdering van inkomsten zijn, waardoor de koopkracht en de welvaart der bevolking aanmerkelijk zou toenemen en waarbij alle sommen, die Nederland als restitutie, voorschot of hoe ook aan Indië zoude willen geven eenvoudig in het niet zouden verzinken.

En daar moet het heen; de inlander moet zich zelf leeren helpen en redden, wat bij zijne geringe behoeften en bij de ruimte van grond die hij in de meeste streken, tot zijne beschikking heeft best mogelijk is, mits hij in den beginne geleid en gesteund wordt, zoowel door het Europeesch als door het Inlandsch bestuur. In elk geval mag men van dergelijk pogen beter resultaat verwachten dan van het geven van groote sommen in eens als restitutie van vroeger door Nederland uit Indië ontvangen gelden of als voorschot, waarvan ten slotte toch maar weinig in de zakken der inlanders zou te recht komen en nog minder in die zakken zoude blijven.

De Voorzitter betuigt aan den Spreker den dank der aanwezigen voor zijne belangrijke rede en wijst er op, dat de Vergadering het genoegen heeft in haar midden te zien den zoon van den Vorst van *Assahan*, aan wien de Spreker zulke rechtmatige hulde van wege zijne verlichte denkbeelden heeft bewezen. Hij spreekt de hoop uit dat *Toekoe Amir* die huldebetuiging aan zijn vader zal overbrengen.

Na eene korte pauze wordt de Vergadering tot het houden van een debat over de gehouden voordracht heropend.

De heer *J. M. Pijnacker Hordijk* kan de meening van Spreker niet deelen, dat de *enquête-commissie*, ingesteld om middelen op te sporen ten einde aan den economischen nood der Inlandsche bevolking te gemoet te komen, zoo omslachtig werkt, daardoor te veel tijd voor hare onderzoekingen noodig heeft, zoodat in de naaste toekomst niet veel heil van haar is te verwachten: Hij blijft die commissie onmisbaar achten. Toch kan reeds dadelijk, in afwachting van de resultaten dier commissie, veel in het belang van den Inlander worden verricht.

Meer dan Spreker schijnt te doen, verwacht de heer *Hordijk* van de uitbreiding en verbetering van *irrigatie-* en *communicatiemiddelen.* Spreker schijnt er niet aan gedacht te hebben, dat ook de *tweede gewassen* veel water behoeven.

Het nut der door Spreker aangeprezen *overjarige gewassen* acht de heer *Hordijk* betrekkelijk en beperkt. Wel gevoelt hij iets voor de *Klapperteelt* in verband met den uitvoer van *Copra*, maar hij vreest, dat bijv. de *pinangcultuur* spoedig minder loonend zou worden door *overproductie.* Ook hebben de *landrente-bepalingen* een ongunstigen invloed op de teelt van overjarige gewassen, daar deze rente moet worden betaald, ook wanneer het gewas nog niets oplevert. Wat het *schoonhouden* der Klappertuinen betreft is de heer *Hordijk* minder optimistisch dan Spreker, en een verdienste van f 25 per gezin en per jaar door de Klappercultuur komt hem maar een sober middel voor om de welvaart der menschen te vermeerderen. De heer *Hordijk* herinnert verder aan een *zeepziederij*, eertijds in het *Djokjasche* opgericht, welker *cocoszeep* niet met de uitheemsche zeep kon concurreeren en die daardoor te gronde ging.

De heer *Hordijk* heeft een meer gunstigen dunk dan Spreker van de *spaarzaamheid* van den Inlander, en dat vooral diens vele *feesten* hem zouden ruïneeren, kan hij niet beamen, want het is toch bekend, dat vele feesten door de talrijke geschenken van de genoodigden den feestgever zelfs nog ten voordeel zijn. Maar de heer *Hordijk* geeft gaarne toe, dat de kosten toch door iemand betaald moeten worden en de vele feesten dus de bevolking op den duur verarmen.

De heer *Hordijk* moet het denkbeeld bestrijden, dat de Inlander binnen afzienbaren tijd voor *de Europeesche markt* op groote schaal zou kunnen produceeren. Der *bevolking* ontbreekt daartoe ten eenemale het benoodigde kapitaal. Wat de *ramehcultuur* betreft, maakt hij er opmerkzaam op, dat die plant een *zeer vetten* bodem noodig heeft, en daardoor in den regel alleen geteeld kan worden aan de oevers van *slibrijke* rivieren, waardoor die cultuur niet anders dan beperkt kan zijn.

De heer *Hordijk* wijst er op, dat de zonen der *Hoofden* tegenwoordig beter onderwezen worden. Er worden in dit opzicht thans hooger eischen gesteld dan voorheen. Zoo is den Djokjaschen Prins, die bestemd is om de opvolger van wijlen den onafhankelijken Prins *Pakoe Alam* te worden, van de zijde der Regeering te kennen gegeven, dat hij alleen dan in aanmerking zal komen, nadat hij eene bevredigende opleiding aan de *Hoogere Burgerschool* en op de *Hoofdenschool* te *Magelang* zal hebben genoten.

Met Sprekers denkbeelden omtrent betere opleiding van de jonge Inlanders in het algemeen kan de heer *Hordijk* zich wel vereenigen. Met name zou hij die wenschen wat betreft de *rechtsspraak* en met voorliefde wordt door hem *Britsch-Indië* aangehaald waar rechtbanken bestaan geheel uit *Inboorlingen* bestaande, en die tot zekere grenzen zelfs over *Europeanen* recht spreken. In alle takken van dienst behooren voorts het streven en het doel te zijn dat de Europeesche ambtenaren door daarvoor geschikte inlanders worden vervangen.

De heer *G. E. V. L. van Zuylen* heeft van Sprekers rede den indruk gekregen, dat de voor te stellen regeeringsmaatregelen tot het op krachtdadige wijze financieele hulp verleenen, eigenlijk door hem niet zoo heel noodzakelijk worden geacht, en zou daarom gaarne duidelijk willen vernemen in hoeverre door den heer *Scherer* aan die te nemen maatregelen waarde wordt gehecht. De heer *v. Zuylen* vermeent verder dat grootere *rijstproductie* verlaging van prijs zal ten gevolge hebben, wat ten goede komt aan een belangrijk deel der bevolking, dat niet van den landbouw leeft en dat steeds grooter zal worden naarmate het ons gelukt ook de nijverheid tot eene flinke bron van inkomst te maken. Bij te weinig rijstproductie moet de ingevoerde rijst toch ook betaald worden.

Over het algemeen acht de heer *v. Zuylen* de waarde van den Inlander als *oeconoom* door den spreker te laag geschat. In zijn betrekking als ingenieur in Indië heeft hij hem in dit opzicht van een beteren kant leeren kennen.

Voorts wijst de heer *van Zuylen* op de middelen in de laatste jaren hier en elders *in de Tropen* aangewend om de inboorlingen ook zonder bemiddeling van den Europeaan, voor de Europeesche markt te doen werken en op hetgeen daarover in het *Koloniaal Weekblad* is geschreven. Met name wordt door hem *Queensland* aangehaald, waar de *suikerietteelt* met goed gevolg coôperatief door de kleine grondeigenaars wordt gedreven.

Wat de *rameh-cultuur* betreft merkt hij op, dat minder vette grond door bemesting is te verbeteren. Deze plant heeft echter in de eerste plaats volop water noodig. Waar geen moessons zijn, moet daarin in den droogen tijd, door irrigatie worden voorzien.

De heer *C. G. van Baerle* vermeent, dat Sprekers gedachtengang zich voornamelijk over de *buitenbezittingen* uitstrekt en niet over *Java*. Hij acht het noodig dit te doen uitkomen, omdat hij anders een verkeerden indruk naar buiten zou vreezen.

Wat de door den heer *Scherer* aanbevolen *registers* betreft, wijst de heer *van Baerle* er op, dat die steeds op *Java* hebben bestaan, tot zij met de intrekking van *de Statistieke opname*, officieel werden opgeheven. Toch bleven zij nog op vele plaatsen aangehouden, en, naar zijne eigene ondervinding, op zeer bevredigende wijze.

Tegen Sprekers beoordeeling van de *hoofden* op *Java*, moet de heer *v. B.* opkomen; die verdienen eene meer gunstige qualificatie. Wat de *desahoofden* betreft, deze waren beter in den ouden tijd, toen de besturende ambtenaren zich nog mochten veroorloven op de verkiezingen invloed uit te oefenen. Sedert aan de vrijheid dier verkiezingen angstig de hand wordt gehouden, is de toestand geheel anders en slechter geworden. Over het algemeen laat de heer *v. Baerle* zich als geen groot voorstander kennen van de regeeringsmaatregelen, waardoor de Javaansche huishouding in den loop der tijden geheel is veranderd; met name betreurt hij *de verarmoeding der hoofden.*

Invoer van rijst zal volgens den heer *v. Baerle* steeds blijven plaats hebben, aangezien er streken zijn, waar de bevolking aan *Siameesche rijst* beslist de voorkeur geeft boven de *inheemsche*, welke haar minder „Kenjang" maakt.

De heer *C. J. van Lookeren Campagne* kan *Atjeh* geen gelukkig gekozen voorbeeld vinden, waar spreker wilde laten uitkomen, hoe de bevolking dikwijls verarmt door den invloed van vreemde handelaars en industrieelen. Over het algemeen acht hij het een moeilijk ding uit te maken welke omstandigheden de economische toestanden van een volk verslechterd hebben.

Met Sprekers oordeel, dat *eigen inspanning* de ware factor tot welvaart is, kan hij zich best vereenigen, maar van de energie van den Inlander heeft hij geen hoogen dunk en de *printah aloes* vermogen hier niet veel. Nog onlangs was hij in de gelegenheid dit op te merken in de residentie *Semarang*, waar eene Commissie werkzaam is ter bestrijding van het pauperisme onder de Inlanders. Een der door die Commissie aangeprezen maatregelen was de aanleg van *mestkuilen* bij die woningen ten einde den grond te kunnen bemesten. Wel zeker, de *kuilen* werden gemaakt, soms nog met een *afdakje* er boven, maar nergens zag hij er *mest* in.

Nog een ander voorbeeld: Dezelfde rampspoedige residentie werd bezocht door een den landbouw teisterende *muizenplaag*, in zoo hooge mate dat de jacht op dit ongedierte als het ware een vermakelijke sport was. Welnu, de Inlander ging tot het laatste niet over vóór het Gouvernement voor elke doode muis een cent had uitgeloofd.

De heer *Campagne* liet gedurende zijn verblijf te *Klatten* een *sawah* aanleggen, wèl volgens de inheemsche cultuurwijze, maar waarin al de fouten, die de Javanen uit indolentie, en onverschilligheid maken, werden vermeden. Zij bracht 60 pct. meer op dan de gewone Sawah's der bevolking. De omwonende desalieden zagen het, maar . . . volgden het niet na.

De heer *van Lookeren Campagne* acht dan ook het ware middel: verbetering van het individu zelf door opvoeding en onderwijs, waardoor dit misschien ook zou kunnen worden gebracht tot vermindering van *het groote kindertal*, dat eveneens een machtige factor tot verarming is.

De heer *Pynacker Hordijk* moet nog een lans breken voor de inlanders, die hij in intelligentie niet zooveel lager acht, dan bijv. een *boer* hier te lande. In *Djokja* zag hij de lieden wel *mest* maken, maar zij leverden ze aan de landheeren; soms ging hun ijver hierin zoo ver, dat zij de ingrediënten er van, bijv. *de afgetrokken bladen der indigo* stalen. Spreker acht een der beste middelen om de armoede tegen te gaan: verbetering van de cultuurwijzen, maar daarvoor ontbreken nagenoeg alle middelen; z. i. mag het Gouvernement hiervoor geen geld sparen.

De heer *van Lookeren Campagne* zegt zich genoopt te achten nog even op de ongeloofelijke onverschilligheid van den Javaan terug te komen. Diens *monosoekoe rietvelden* zullen vlak naast die van den Europeeschen planter liggen en drie maal minder opleveren, hoewel hij de Europeesche werkwijze maar voor het navolgen heeft. Vooral waar zijn gronden naast die van Europeanen zijn, herkent men de eerste aan hun slechte bebouwing.

De heer *F. Verstijnen* memoreert dankbaar al, wat de aanwezigen dezen avond van de verschillende sprekers hebben kunnen leeren. Voor hem, speciaal, blijft het een grief, dat, waar in Indië zoovele kostelijke grondstoffen voor allerlei industrieën aanwezig zijn, van regeeringswege zoo weinig gedaan wordt om de menschen aan te moedigen, die te exploiteeren. En er zijn èn hier te lande èn in Indië genoeg geschikte personen, die, met een weinig steun, zulks gaarne zouden willen doen.

De *Voorzitter* acht zich verplicht op te merken in de rede van den heer *Scherer* niets te hebben vernomen, wat een der vorige sprekers, den heer *van Baerle*, tot zulk een krachtig protest aanleiding heeft kunnen geven.

De heer *Scherer*, de verschillende sprekers repliceerende, licht nader toe, wat, naar hij vreesde, wellicht minder goed begrepen werd, en daardoor aanleiding tot misverstand zou kunnen geven. Misschien heeft hij wat weinig nadruk gelegd op *irrigatie* en *communicatiemiddelen*, maar hij bedoelt allerminst de waarde daarvan te verkleinen als middel om de welvaart der Inlandsche bevolking te bevorderen. Gaarne beaamt hij de voordeelen van eene betere *cultuurwijze*, maar hij blijft als een der eerste voorwaarden van welslagen beschouwen, dat de besturende ambtenaren goed op de hoogte zijn van hunne afdeelingen, daarvoor zijn in de eerste plaats noodig *juiste bevolking-registers*. Spreker houdt zich overtuigd, dat reeds dadelijk met weinig geld werkelijke resultaten zouden te verkrijgen zijn, wanneer, gelijk gezegd, er naar gestreefd werd door den Inlander, behalve de noodige voedingsmiddelen voor eigen gebruik, te doen aanplanten producten voor de Europeesche markt, die weinig onderhoud vereischen, en waarvan de bewerking voornamelijk door het te huis blijvend gezin kan worden verricht. Ook heeft hij ten eenemale niet bedoeld een blaam te leggen op de districts- en onderdistrictshoofden op Java, van wie het hem genoeg bekend is, dat zij over het algemeen op een hoogeren trap van beschaving en ontwikkeling staan dan hunne collega's op de buitenbezittingen.

Voor het overige zal het *desideratum* zeker wel zijn en blijven, dat de Inlanders het geld dat met handel en nijverheid te verdienen is, ook zelf verdienen.

De vergadering wordt daarna door den voorzitter gesloten.

Oost-Indische berichten.

Uitbarsting van den Merapi. De spoorweg Seulimoe[n]-Geudé—Breué. Weder een onderzoek. Heer[en]diensten. De Boerenkolonie te Lembang. Atj[eh]. Resident van de Gajoelanden. Treurig. [Een] indisch intendance-korps. Goesti Arsad. Milit[aire] tandartsen. Geen goeniezakken, maar agilzakken. [...] stenografen-vereeniging D. O. S. E. O. Een [...] gevonden. Verloven naar Singapore en Pen[ang]. Patentbelasting. Voorschot op tractement. Overst[ro]mingen. De gepensionneerde luitenant Halke[...]. Vaste stadsgeneesheeren. Opleiding voor de mar[ine]. Djambi en Atjeh.

Uitbarsting van den Merapi. Volgens een [uit] Batavia aan *de Telegraaf* geseind bericht zijn bij de [uit]barsting van den Merapi de huizen en koffietuinen [te] Tampir met een zware aschlaag bedekt. Vele huizen [zijn] ingestort. De bevolking van Gemampir is gevlucht.

De spoorweg Seulimoen—Geudé—Bre[ué] waarvoor op de begrooting gelden zijn uitgetrokken, [zal] niet naar het oorspronkelijk gekozen tracé gebouwd wor[den].

Na de indiening der voorstellen toch, zoo lezen wij [in] *het Bat. Nbl.*, raakte men beter bekend met de terrein[ge]steldheid, zoodat een geheel nieuw gemakkelijker te vol[gen] tracé gezocht kon worden. Dit nu is geschied en naar [de] nieuwe plannen zal in het begin van het volgend jaar [een] aanvang met het werk worden gemaakt. Met de leiding [der] werkzaamheden is belast de kapitein der genie Caspers[z].

Weder een onderzoek. Aan de controleurs [der] S. O. K. is door den resident opgedragen aan beheer[ders] van ondernemingen in hunne afdeelingen eene circulair[e te] doen toekomen, waarin hun eenige vragen gesteld wor[den], die in hoofdzaak hierop neerkomen, dat de regeering [zich] wenscht te vergewissen van den indruk, dien het onder[zoek] van Mr. Rhemrev bij de koelies heeft nagelaten en w[elke] de geest is, die thans bij de javaansche en chineesche koe[lies] heerscht, zoo meldt *de Deli Ct.*

Heerendiensten. Uit Batavia werd den 4n Jan[uari] jl. aan *de Deli Ct.* geseind, dat met ingang van Januari [in] het district Singen Kidoel (Semarang) eene proef zal wor[den] genomen met den afkoop van heerendiensten tegen f [...] per jaar en per man. Wanneer deze proef gelukt, zal [dit] systeem over geheel Java worden toegepast.

De Boerenkolonie te Lembang. Aan *het* [*Nieuws*] *v. d. Dag voor N.-I.* ontleenen wij het bericht dat [niet] alleen dat blad, maar ook de *Java Bode*, na zich persoon[lijk] op de hoogte te hebben gesteld, zeer pessimistisch b[leek] gestemd te zijn omtrent het slagen der poging en [der] kolonie beiden.

De uitkomst schijnt dat blad in het gelijk te stellen. Na[dat], zooals men weet, de 19 Boeren zich eerst in tweeën had[den] verdeeld en twee koloniën hadden gevormd, staat ook in [de] helft te Lembang op nieuw eene scheuring voor de d[eur]. Het is de oude fout der menschen van Nederlandsch[en] stam: „onuitroeibare tweedracht".

Naar uit volkomen betrouwbare bron uit Bandoeng [aan] het blad wordt bericht, zullen zich wederom vier mens[chen] van het reeds zoo gedunde hoopje op Vrijheidslust [af]scheiden, onder aanvoering van van Ham, om elders [van] meet af te beginnen.

De kolonie zal na het vertrek van den heer van [...] onder leiding komen van den heer Bothma, zij zal dan [nog] uit een 4 à 5 menschen bestaan.

Atjeh. Uit Kota Radja werd aan *het Bat. N.bl.* ges[eind], dat eene brigade marechaussée onder luitenant Kuiper [een] ontmoeting had met de bende onder Toekoe Ra[...] Titen. Het bendehoofd met zeven volgelingen sneuvel[de].

Te Segli onderwierpen zich Pang Dioei van de 5 M[u]kims Montasei, Toekoe Tjoet, zoon van Toekoe R[...] Montasei, pangima prang Oema Pang Batoeö, de b[...] laatsten van Aree, met twaalf volgelingen.

Te Pante Lhrong boden Pang Rang met vijf volgelin[gen] hun onderwerping aan.

Toekoe Oebet van Samalanga leverde tot heden 6 k[...] bijnen in, model '95, 10 achterlaadgeweren, 50 voorl[aad]geweren, 1 revolver en 6 maréchaussée-sabels.

Honderd twee en zestig uitgewekenen der bevolking [zijn] naar hun haardsteden teruggekeerd.

Resident van de Gajoelanden. Uit goede b[ron] deelt men aan *het Bat. Nbl.* mede, dat de luitenant-kol[onel] van den generalen staf G. C. E. van Daalen bij keuze [be]vorderd zal worden tot kolonel en, met den rang [van] resident, belast zal worden met het bestuur over de Ga[joe]landen.

Treurig. De resident van Soerabaja heeft zich geno[od]zaakt gezien, in het belang der veiligheid van perso[nen] een keur uittevaardigen tot tegengang van het misb[ruik] van sterke en benevelende dranken door inlanders en [met] dezen gelijkgestelden, lezen wij in *de Javabode.*

Een indisch intendance-korps. Aan *de Ja[va]bode* ontleenen wij uit een hoofdartikel van de hand [van] A. B. de volgende z. i. eenige rationeele regeling, w[elke] op de navolgende grondslagen berust:

Het korps intendanten vormt een afzonderlijk korps [en] een onderdeel van het dienstvak der militaire administr[atie]. In de opengevallen plaatsen wordt voorzien door bevor[de]ring en voor zoover den laagsten (kapiteins) rang betr[eft]:

1°. door benoeming van officieren-kwartiermeesters, [die] met succes de krijgsschool volgden en overigens alles[zins] geschikt zijn;

2°. door benoeming van officieren-kwartiermakers, hoewel niet van de krijgschool afkomstig, door daden [en] geschriften, gepaard aan uitstekenden dienstijver, de aand[acht] op zich vestigden en blijken gaven, geschikt te zullen [zijn] voor den intendance-dienst.

Het nummer in de ranglijst wordt bepaald door den da[tum] van het besluit van benoeming tot kapitein-intendant.

Goesti Arsad. In het *Bandjermasinsch Nieuwsblad*, [dat] in den laatsten tijd verstoken is van de officieuse com[mu]niqués, die men er geregeld in aantrof toen de [heer] C. A. Kroesen nog resident der Zuider- en Oosterafd[eeling] van Borneo was, vonden wij de mededeeling, dat er, „[zooals] de toestanden nu zijn", weinig hoop zou bestaan da[t de] sultans-familie zich op de gestelde voorwaarden zal o[nder]werpen. Goesti Arsad zou daartoe wel genegen zijn. [...] Seman, de pretendent zelf, niet. Bovendien zou de [...] van haar vergeefschen tocht het bericht hebben medegebr[acht], dat de assistent-resident der doesoen-landen, die de o[nder]handelingen leidde, te Moeara Teweh ziek lag.

Welke de omstandigheden zijn, die den pretendent zou[den] weerhouden zich te onderwerpen, deelt het blad niet me[de].

Heden is de termijn daarvoor verstreken.

Morgen verschijnt de *Javasche Courant*, waardoor [de] regeering thans uitsluitend spreekt. De gouverneur gene[raal] van der Wijck placht belangrijke mededeelingen, door [tus]schenkomst der residenten, ter kennis te brengen van [het] publiek en hij vond de dagbladen daarvoor een bruikb[aar] voermiddel, zoo schrijft men in *de Javabode.*

Militaire tandartsen. Een medewerker van [het] *Soer. Hbld.* schrijft dat twee officieren van gezondheid se[dert] eenigen tijd druk bezig zijn, de tanden en kiezen van [de] militairen beneden den rang officier te inspecteeren, [om] na te gaan of men altemet ook geen militaire tandart[sen] in dienst zou behooren te nemen. Een gunstige concl[usie] wordt in dezen verwacht en gewenscht, schrijft de corr[es]pondent.

Geen goeniezakken maar agilzakken wor[den] bij het departement van O. E. en N. beproefd, zegt [de] *Javabode.* Deze agilzakken zijn een nieuw product van [in]landsche nijverheid uit Djokjokarta.

In het afgeloopen jaar is de rijst voor Banka in zulke zakken verpakt en verscheept, maar de transport-aannemers hadden dientengevolge door spillage een schade geleden van f 4000. Vandaar de valproef, door dat blad beschreven en die krachtig gesproken heeft voor den ouderwetschen goenie-zak. Want toen dezelfde proeven met rijst, in zulk een zak verpakt, herhaald werden, doorstond de oude, beproefde soort den toets met glans.

De Stenografen-vereeniging „D. O. S. E. O.” (door onderlinge samenwerking en oefening) werd te Batavia op den 1sten Januari opgericht.

Zij stelt zich ten doel:

a. de stenografie te verspreiden en bekend te maken in haren meest practischen en doelmatigen vorm;

b. een korps stenografen op te richten, dat bij eventueele behoefte aan belanghebbenden, een bekwaam en degelijk stenograaf kan aanbieden. Hij, die lid wenscht te worden van deze vereeniging, kan zich wenden tot een der volgende heeren:

W. J. H. N. van Buuren, L. H. Wijnmalen, L, J. Joon en L. G. E. de Cesuter.

Een schat gevonden. Uit Ngandjoek meldt men aan *het Soer. Hbl.*, dat bij het graven van een nieuw kanaal in de dessa Watoedandang een aarden martavaan werd gevonden, die een groote hoeveelheid chineesch geld bevatte. Toen men verder in den grond ging zoeken, kwamen nog goudwerken en diamanten voor den dag. De schat werd gebracht naar de woning van den ingenieur, die met het toezicht op de irrigatiewerken aldaar is belast.

Verloven naar Singapore en Penang. De *Javabode* zegt dat, naar verluidt, op voorstel van den legercommandant door de regeering het denkbeeld overwogen wordt om de bepaling in het betrekkelijk Indisch Staatsblad, die ambtenaren en officieren toestaat verlof aan te vragen naar Singapore en Penang, uit te breiden voor de landsdienaren in Palembang en West-Borneo. Het blad meent dat het aanbeveling verdient nog verder te gaan en alle landsdienaren in deze gewesten het voorrecht toe te kennen.

Patentbelasting. De *Javabode* bespreekt het voornemen van Minister Idenburg tot verzwaring der niet door de Inlanders opgebrachte belastingen, speciaal de patentbelasting.

Het blad beveelt een progressieve regeling aan en uitbreiding der belasting tot de landsdienaren, zoo burgerlijke als militaire, met dien verstande dat inkomens beneden 150 gulden vrij blijven. Op billijkheidsgronden wordt verder de verlaging der bijdrage voor het weduwen- en weezenfonds van 7 op 5 procent verdedigd.

Overstroomingen. De resident van Semarang rapporteert dat tengevolge van de overstroomingen in Grobogan het uitgeplante padizaad in Poerwodadi en Grobogan gedeeltelijk vernield is, nl. 13 en 72 bouws.

Vaste stadsgeneesheeren. De *Javabode* is van oordeel dat de aanstelling van vaste stadsgeneesheeren, die geen particuliere praktijk mogen uitoefenen, zeer toe te juichen is. Het blad vreest dat echter een overgangsbepaling noodig zal zijn, omdat het gros der tegenwoordige stadsgeneesheeren hunne particuliere praktijk er niet aan zullen geven en anderen geen cursus in tropische ziekten hebben meegemaakt, tengevolge waarvan de keuze gering is.

Ware het aantal militaire artsen niet beneden de formatie, dan zouden uit dezen de stadsgeneesheeren gerecuteerd moeten worden.

Het blad geeft den raad aan jonge artsen uit Nederland een toelage te geven om den cursus in tropische ziekten te kunnen volgen.

Voorschot op traktement. In de *Jav. Ct.* vindt men een gouvernementsbesluit met voorschriften omtrent het verleenen van voorschotten op traktement bij het leger in Nederlandsch-Indië. Deze voorschriften gelden officieren, onderofficieren en de Europeesche ambtenaren, werkzaam op het departement van oorlog.

De gepensionneerde luitenant Halkema. Aan *de Javabode* ontleenen wij het bericht dat de gepensionneerde luitenant Halkema, pas benoemd tot archivaris aan het departement van oorlog, deze betrekking heeft verwisseld met die van translateur bij den raad van justitie alhier welke laatste betrekking beter bezoldigd wordt.

Opleiding voor de marine. Aan *het Bat Nbl.* ontleenen wij het bericht dat de minister van koloniën naar aanleiding van de gedachtenwisseling over de opleiding voor de marine de vraag aanhangig heeft gemaakt, of het wenschelijk is Indische jongelieden in de gelegenheid te stellen aan de Indische inrichtingen voor middelbaar onderwijs het toelatingsexamen af te leggen voor Nederlandsche inrichtingen tot opleiding van officieren voor de marine.

Men is gedwongen de gelegenheid tot het afleggen van het examen voor leerling-machinist bij de gouvernementsmarine voorloopig in te trekken, daar voor het groote aanbod en de kleine vraag de kans om candidaten te plaatsen weer gering is geworden.

Djambi en Atjeh. In Djambi is gesneuveld Pangeran Kerto, terwijl in Atjeh zich onderwierp Toekoe Ben Peukan Meureudoe.

West-Indische Berichten.

Den 8en Januari ll. is het laatste gedeelte van de Gonini-expeditie te Paramaribo teruggekeerd. De heeren Franssen Herderschee, de Goeje en Versteeg waren met 13 arbeiders achtergebleven om bij Piton Vidal op den franschen oever eenige opmetingen te doen. Het moet dien heeren gelukt zijn het Tumiuc-Humac-gebergte te bereiken, terwijl men op fransch gebied ook Indianen te zien kreeg, menschen van korte, gedrongen gestalte, die niet bijzonder schuw waren en verklaarden al meer witte menschen te hebben gezien. Zij schenen volstrekt niet kwaadaardig, maar voor het geval men hun toorn zou opwekken, ware het geraden op boogschotsafstand uit hun radius te blijven, daar ze verbazend goed met pijl en boog moeten weten om te gaan.

Van belang is ook dat de expeditie de aanwezigheid van stroopers in het zuiden van 't Lawa-gebied heeft kunnen constateeren.

Het bestuur heeft wel besloten om geen concessies meer in dat gebied te verleenen, voordat het behoorlijk is geexploreerd, maar daar storen zich de heeren *bagnards* wat aan. Men moet dien luidjes de tanden laten zien, anders halen ze nog heel 't Lawa-gebied leeg, voordat de spoorweg de concessionarissen daarheen vervoeren kan.

Wat de exploratie aangaat zal die, na door professor van Loon te zijn voorbereid en door den ingenieur von Faber te zijn aangevangen, in den loop van dit jaar op grooter schaal worden voortgezet. Het ware wellicht wenschelijk aan die wetenschappelijke expeditie ook een militaire excursie te verbinden, zooals in de naburige fransche kolonie tegen de vreemde indringers op het placer Dagobert werd afgezonden.

Wat die exploratie opleveren zal? De heer Percival, die den ingenieur von Faber vergezelde, laat zich onzes inziens bij terugkeer te Paramaribo niet al te enthusiast uit. In elk geval moet er die kanten uit een groote hoeveelheid balata te vinden zijn — als de marandeurs het bij gebrek aan goud maar niet daarop voorzien hebben.

Onze West gaf in zijn overzicht der gebeurtenissen in het afgeloopen jaar ook een kiekje op de mijn-industrie en wees er op, hoe met verklaarbare belangstelling de gang van zaken op het placer Gros gevolgd wordt, dat het eerste placer is, waar met aanvankelijk succes de kwarts-exploitatie op groote schaal is ter hand genomen. Omstreeks het midden van de maand Januari zou de ingenieur, die wegens familie-omstandigheden van het placer afwezig geweest is, daar weer teruggekomen zijn, waarna de kwartsvermaling zou worden hervat.

Toch wel een beetje al te gemoedelijk, wat? Daar een placer, waaromtrent men in de hoogste spanning verkeert. Zal het blijken schatten te bergen in zijn schoot of zal 't op den ouden voet blijven voortgaan, nu eens wat meer, dan wat minder, maar nooit genoeg voor een winstgevend bedrijf? En dan een ingenieur, die wegens familie-omstandigheden er 'n paar maandjes tusschen uit trekt, terwijl intusschen het bedrijf gaande gehouden wordt.

Neen, dan bevalt me de gestie van het bestuur, 't huidige wel te verstaan, van onze koloniale onderneming, Suriname geheeten, heel wat beter. De heer Lely houdt er blijkbaar niet van om de zaakjes gaande te houden maar tracht er schot in te krijgen, zoo b.v. waar hij de Vereeniging voor den Grooten Landbouw er voor spande, om na te gaan op welke wijze de vruchtencultuur in de kolonie in dier voege kan worden aangemoedigd, dat uitvoer van surinaamsche vruchten na langeren of korteren tijd mogelijk worde.

Deze vraag werd gedaan naar aanleiding van het voorstel van 't, op Trinidad gevestigde engelsche Symington West-Indian Fruits Syndicate, dat vruchten tot verscheping naar Europa opkoopt en gaarne zijne werkzaamheden tot Suriname wil uitbreiden.

De, den 7en Januari l.l. door de leden der Vereeniging gehouden vergadering besloot om, door welwillende tusschenkomst van den agent der „Royal Mail Steam Packet Co.” nadere inlichtingen te vragen betreffende het verkeer, de inrichting der schepen, de gewensche soort vruchten en zoo meer, welke inlichtingen onontbeerlijk zijn alvorens tot definitieve stappen zou kunnen worden overgegaan.

In diezelfde vergadering constateerde de voorzitter een gelukkige wending in den stand der cacao-aanplantingen. Na de felle droogte van den laatsten tijd zijn de krulloten grootendeels afgevallen en nieuwe bleven tot dusver weg. Er bestaat natuurlijk geen waarborg, dat niet weder een ongunstige wending zal komen evenals ten vorigen jare, toen nog in April het uitzicht zeer bemoedigend was, maar kort daarop de ziekten met verdubbelde woede uitbraken. 't Is nu maar te hopen dat de cacao-planters zich niet weer met een wassen neus verblijden.

Geen wassen neus, maar drie honderd guldens bracht het bekroonde antwoord op de uitgeschreven malaria-prijsvraag den heer H. J. M. Schoo, arts te Krommenie op, terwijl jhr. L. C. van Panhuys, te 's Gravenhage, zich een premie ad f 150 zag toegekend voor 't door hem ingezonden antwoord, dat 't bekroonde zeer nabij was.

* * *

Het rapport van des heeren Havelaars reis door de kolonie Curaçao wordt door de *Amigoe* op zeer waardeerende wijze besproken en het blad geeft de volgende tegenstelling tusschen dit verslag en dat van den heer Went:

„Professor Went moest weersproken worden om diens massa onjuistheden. Op den heer Havelaar valt al zeer weinig te zeggen. Zijn oordeelkundig advies vraagt niets dan opvolging. Zijn plannen wachten op uitvoering.”

En om ze tot uitvoering te laten komen zal het Curaçaosche blad wel een handje helpen en zoo af en toe een onderwerp bij den kop nemen.

De statistiek betreffende 't gevallen hemelwater gaf al dadelijk stof daartoe.

De *Amigoe* wijst er op, hoe ten vorigen jare bij een regenval van 329 millimeters de oogst geheel mislukte, terwijl in 1903, toen slechts 50 millimeters meer regen is gevallen, het grootste gedeelte van den oogst gered is.

De reden is daarin te vinden, dat in 1903 de regentijd in de maand Augustus tegelijk met den planttijd inviel, terwijl de spaarzame regens, die in de volgende maanden werden waargenomen, voldoende waren om het mais-gewas tot ontwikkeling te brengen.

Het komt er dus op aan om steeds over water te kunnen beschikken in den planttijd, waartoe zoo de regens dan uitblijven het in vergaarkommen of bakken verzamelde water zal kunnen worden gebruikt.

Uit O.-Indische bladen.

Twee Gajösche Volkssagen. (*Vervolg en Slot*).

II

De onderstaande sage is verteld door Tandil Ripin, afkomstig van de kampong Lempè, Gajö Loeös. Zij betreft het ontstaan van het Gajö-gebied met name Linggö. Algemeen neemt men aan, dat Linggö en Seroelö de oudste Gajö stammen zijn.

Vraag men een Gajoër naar zijne afstamming, dan is het antwoord onveranderd dat het Gajo-volk afstamt van de Bataks; dat de eerste stammen Seroelö en Linggö waren en dat het grootste gedeelte van het Gajö-gebied toen nog „laut” (zee of meer) was. Het land is geleidelijk aangegroeid. Het schijnt dus dat het volk al vrij oud is, aannemende althans, dat hetgeen ze beweren omtrent het vroeger zee zijn van het Gajö-gebied waar is. Volgens hun beweren zijn na Linggö de Gajö Loeös en daarna de Gajö Laut bevolkt geworden.

De Sage, die hier volgt, geeft een fantastische geschiedenis te hooren omtrent het ontstaan van Linggö en wel geheel afwijkende van het verhaal, als zouden de Gajoërs afstammen van de Bataks,

De sage heeft waarschijnlijk zijn ontstaan te danken aan het feit, dat de Gajoër, niet wetende hoe zijn land is bevolkt geworden, daarvoor weer een wonderlijke geschiedenis heeft bedacht, die sterk tot de fantasie spreekt.

Ook die sage spreekt van een eiland, dat het begin was van het Gajoland en, weshalve dus de rest bestond uit zee, hetgeen weer merkwaardig overeenkomt met de gewone verklaring, die een Gajoër van zijn afkomst geeft.

Merkwaardig is verder dat het ontstaan van Linggö in verband gebracht wordt met Stamboel, waaronder toch zeer zeker Konstantinopel niet bedoeld kan zijn. Het verhaal wordt er niet waarschijnlijker op.

Het volgt hier:

In Stamboel werd een kind van het mannelijk geslacht geboren in een karbouwenstal onder zeer gelukkige kenteekenen der sterren. Hoe dat kind daar kwam, wist niemand.

Het werd door de veehoeders met zorg verpleegd, doch het ongeluk wilde dat het stierf, — althans dat geloofde men. Het lijkje werd in zee geworpen.

Na langen tijd dreef het lijkje op een eiland in een groote zee aan, en door den schok waarmede het op 't strand geworpen werd, leefde het.

Het kind werd gevoed door de visschen en het merkwaardige van alles was een groote goudvisch, die het speciaal tot speelmakker diende. Wonderlijk was, dat overal, waar het kind de goudvisch spelende achterna liep, er land ontstond en vruchtbaar land en dat dus het eiland zich hoe langer hoe meer uitbreidde.

Op een goeden dag kwam er een schip van Stamboel afkomstig, voorbij, en van boord zag men den schipbreukeling.

Men wilde hem opnemen, doch hij weigerde en vroeg alleen maar om wat eten te zenden. Gevraagd zijnde hoe hij op dat eiland kwam, vertelde de schipbreukeling dat hij dit niet wist, daar hij al van kind af aan op dat eiland was geweest, en hoe dat op wonderlijke wijze was vergroot.

Het schip zette wat eten aan land en zette zijne reis voort naar Stamboel, alwaar de bemanning vertelde van den wonderlijken schipbreukeling. Dit kwam den Sultan van Stamboel ook ter oore en deze gelastte naar dat eiland een kist te brengen en die te geven aan den schipbreukeling.

Het schip kweet zich van zijne opdracht en zette de kist aan land.

Welke moeite echter de schipbreukeling ook deed om haar te openen, 't mocht niet baten.

Wonderlijk evenwel was, dat als hij 's-morgens opstond, er telkens iets voor hem gedaan was. Zoo stond er elken morgen rijst voor hem gekookt. een anderen morgen was er hout verzameld, een derden morgen terrein opengekapt, een een vierde was er geplant voor hem en ten slotte stond er zelfs toen hij opstond, een huis voor hem.

Hij begreep toen, dat de kist die hij van Stamboel gekregen had, een wonderkist was, en hij besloot op een goeden nacht te bespieden, wat er gebeurde.

Hij hield zich dus slapende op een nacht, dat het heldere maneschijn was. En jawel! op een gegeven oogenblik ging de kist open en daar kwam alles uit: menschen mannen en vrouwen, hout, rijst, aanplant enz. enz. en alles ging ijverig aan 't werk.

Toen vloog hij op, en sprong op de kist toe, voordat alles zich kon opbergen.

De betoovering der kist was daardoor afgenomen, en alles wat er zich in bevond werd zijn eigendom, ook het volk.

Zoo ontstond het rijk dat Linggö genoemd werd. De schipbreukeling werd vorst en zijn geslacht, het eerste Gajögeslacht, bestaat nog en zijn land vermenigvuldigde zich door telkens de hun getrouwe goudvisch na te loopen in de zee, die het nu reeds groote eiland omgaf.

Een antwoord betreffende de defensie-quaestie aan den Luitenant-Kolonel J. L. Koster. Onder dezen titel wijdt de militaire medewerker van *de Sem. Ct.* eenige zeer waardeerende beschouwingen in dat blad van den 23en December jl. no. 19, naar aanleiding der bezwaren, door genoemd hoofdofficier geopperd tegen de voorgestelde sterkte van de zeemacht in de O.-I. wateren, voor welke als minimum geëischt werden: 6 pantserkruisers, 8 torpedokruisers, 10 hoogzee- en 10 gewone torpedobooten, welke bezwaren alleen van zuiver financieelen aard waren.

In dit hoofdartikel toont schrijver aan, dat zoowel de gelden als de menschen voor zulk eene vloot aanwezig kunnen zijn en komt hij door berekening tot het resultaat, dat de door hem voorgestelde vloot 43 millioen gulden zou kosten.

Dat zou dus het dubbele zijn van hetgeen onze tegenwoordige vloot heeft gekost, maar, daar onze flotille-vaartuigen, zoo terecht door Mac-Leod de indische Cavité-vloot genoemd, dan niet meer noodig zijn, omdat hunne diensten door de torpedokruisers kunnen worden waargenomen en in vele gevallen ook door de scheepjes der gouvernementsmarine, dient de prijs, waarvoor we onze tegenwoordige indische vloot gekocht hebben, met de 6 millioen, die de Cavité-vloot gekost heeft, vermeerderd te worden. Zes torpedobooten en de pantserdek-korvet Sumatra samen op 25 millioen taxeerende, komt hij dus op een eindcijfer van 28.5 millioen.

Daarvoor hebben wij eene vloot zonder eenige waarde; voor de 43 millioen welke de door schrijver voorgestelde vloot zou kosten, hebben we eene scheepsmacht, die met kracht en klem onze rechten zal kunnen verdedigen, *waar deze in den archipel ook bedreigd zullen worden.*

Is het verschil tusschen impotentie en mannelijke, kloeke kracht met 14.5 millioen te duur betaald? vraagt de schrijver. Zou de nederlandsche natie dit niet kunnen betalen, eene natie, waaruit Amerika nog onlangs 200 millioen wist te tappen voor zijn spoorwegbelangen?

Ook de vraag of wij voldoende personeel hebben om de voorgestelde vloot te bemannen, wordt door schrijver met een volmondig „ja” beantwoord.

Schrijver eindigt zijn hoofdartikel met den heer Koster te verklaren, daar, waar deze het niet geheel eens is met het gebruik, dat van die vloot gemaakt kan worden, gaarne met hem daarover te willen debatteeren.

FRITS.

INGEZONDEN.

De werving voor het leger in Indië.

Het contingent 't welk in 1903 voor het leger in Indië was bepaald, is op lange na niet verkregen. Evenmin zal dat, 't welk voor 1904 wordt verlangd, voltallig worden. Niemand behoeft zich daarover te verwonderen. In Duitschland is zeer groote behoefte aan arbeiders vooral op de boerderijen. Er wordt daar, behalve kost en inwoning, zelfs één gulden daags betaald en er wordt veel moeite gedaan, om uit Nederland werkkrachten te bekomen. Indien dus het Departement van Koloniën de soldij van een soldaat voor Indië niet op een gulden daags brengt, zal het gebrek aan vrijwilligers al grooter en grooter worden. Ook vreemdelingen zullen zich minder aanmelden; in Duitschland zijn geen jonge mannen over, integendeel, en Belgen zullen al even gaarne als Nederlanders, in Duitschland gezien worden om er in het gemis aan werkvolk te voorzien.

Hooge soldij zal tevens het voordeel hebben, dat de soldaat zich gaarne reëngageert; om hem voortdurend te houden tot hij zijn gagement verdiend heeft, behoort ook dit aanmerkelijk te worden verhoogd. De soldij van den soldaat tot basis nemende, kunnen de tractementen van het kader, steeds opklimmende, daarnaar geregeld worden.

Het komt mij voor, dat in een welgeordende maatschappij, alle staats- en gemeentelijke beambten op eene wijze betaald moesten worden, als ik voor de militairen voorstel. Men begint het traktement van den laagsten beambte vasttestellen en klimme langzamerhand, volgens een vast percentage op, tot den hoogsten rang toe.

Indien de laagstbezoldigde dan genoeg ontvangt om van te leven, zullen de hoogeren gewis ook het noodige daarvoor hebben.

Het uitloven van hooge handgelden lokt wel eenige — dikwijls minwaardige-personen, om militair te worden, maar hoe velen hebben daarna berouw en trachten, hetzij door desertie hetzij door slecht gedrag, van hun verband ontslagen te worden.

Zutphen, 31.1.04. K. H. O. VAN BENNEKOM.

ERRATUM.

In het ingezonden stuk van den Heer J. Habbema in ons vorig nummer: „De opleiding van Inlandsche Ambtenaren op Java”, komt een zinstorende fout voor. De lezer gelieve het woord „werking” op den 8sten regel v. o., 2e kolom, 2e pag. van het Bijvoegsel, te veranderen in „routine”.

Opleiding Inlandsche Ambtenaren.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Naar aanleiding van het ingezonden stuk van den Heer J. Habbema, getiteld: „De opleiding van Inlandsche ambtenaren op Java” en voorkomende in no. 46 van dit Weekblad, zij het mij vergund een paar korte opmerkingen te maken, in de eerste plaats tot wegneming van bij genoemden heer, en wellicht ook bij anderen, bestaand misverstand omtrent mijne bedoelingen.

Gelijk zal blijken, wanneer het betrekkelijk nummer der Verhandelingen van het Indisch Genootschap het licht zal hebben gezien, is mijn desideratum slechts dit: dat eerlang alle Regenten, Patihs, Wedana's, Assistent-Wedana's en ambtenaren van het Inlandsch Openbaar Ministerie eene Opleidingschool zullen hebben doorloopen; geenszins, dat dit ook met alle mantri's en schrijvers het geval zal wezen. Wél acht ik het, met het oog op de onmisbare, practische vorming noodig, dat, de gediplomeerden hun loopbaan aanvangen in laatstbedoelde, lagere betrekkingen; zoodoende zal — ik merkte dit bij mijn repliek op — *een deel* van die lagere functies door gediplomeerden vervuld worden, maar toch ook een groot aantal plaatsen beschikbaar blijven voor oud-leerlingen van 1ste klas-Inlandsche lagere scholen en andere, niet-gediplomeerden der opleidingscholen.

De Heer Habbema schijnt in twijfel te trekken, of voor de Adjunct-Djaksa's en de Onderdistrictshoofden het gevolgd hebben der opleidingschool wel noodzakelijk is te achten. M. i. is dit voor hen niet minder noodig, dan voor de Djaksa's en Wedana's. Immers in eerst gemelde betrekkingen moeten in hoofdzaak dezelfde werkzaamheden verricht worden, daarvoor wordt dezelfde kennis en ontwikkeling vereischt, als voor laatstgemelde.

De Adjunct-Djaksa moet even goed als de Djaksa in staat zijn om alle functiën van het Inlandsch O. M. te vervullen; de Assistent-Wedana moet, om ons bij het politioneel-juridische deel van het ambt te bepalen, in zijn ressort evenzeer strafzaken voorloopig kunnen instrueeren, als de Wedana in het door hem rechtstreeks bestuurd onderdistrict.

Toen ik den Heer Jhr. van Benthem van den Bergh toestemde, dat de lagere betrekkingen beter bezoldigd zullen moeten worden, had ik speciaal op het oog de daarin werkzame oud-leerlingen der opleidingscholen. Voor hen, die reeds, voor zoover zij de Landbouwschool volgden, als leerling dier inrichting f 25 's maands uit 's Lands kas ontvingen, is stellig als schrijver van een controleur of wedono — dit zijn m. i. de voor de gediplomeerden meest geschikte, lagere betrekkingen — de daarvoor vastgestelde bezoldiging van f 25 en f 30 te gering; zij zouden in kwaliteit van gediplomeerden der opleidingschool, boven dat tractement een toelage behooren te ontvangen, bijv. van f 25 's maands. Dat is zeker wenschelijk en billijk, en zal aan de schatkist geen exorbitante eischen stellen. Maar ook al mocht de fiscus ons op dit punt voorloopig teleurstellen, het blijft m. i. niettemin, ter wille van de practische vorming der gediplomeerden, noodzakelijk, dat zij eenige jaren in de bewuste lagere rangen dienen.

De Heer Habbema acht uitbreiding der Opleidingsscholen veel minder noodig, dan andere nuttige dingen, bijv. vermeerdering van het aantal Inlandsche lagere scholen op Java en Madoera. Dat is natuurlijk in zeker opzicht een kwestie van appreciatie. Voor mij, die overtuigd ben, dat wij op Java en Madoera vóór alles behoefte hebben aan intellectueel en moreel hoog staande Inlandsche ambtenaren, is het intusschen niet twijfelachtig, dat uitbreiding der opleidingscholen in voege, als in mijn voordracht nader aangeduid, behoort vóór te gaan.

Gaarne ben ik bereid tot verder schriftelijk debat over de zoo belangrijke kwestie der Inlandsche ambtenaarsopleiding; ik zou echter bescheidenlijk in overweging willen geven met de voortzetting daarvan te wachten tot na de verschijning der bewuste Verhandelingen van het Indisch Genootschap.

M. S. KOSTER.

Op grond van de slotoverweging van den geachten inzender, zullen ook wij ons tweede deel van het in een vorig nummer begonnen hoofdartikel, eerst schrijven na het volledig afdrukken van voordracht en discussiën.

R. C.

Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid.

Van dit bureau ontvingen wij ter bespreking eene circulaire aan hare plaatselijke comités en hare correspondentschappen gericht, tot aanbeveling der „opleidingsinrichting voor socialen arbeid” te Amsterdam. Wij hebben het daarbijgevoegde geschrift van Mevr. *M. G. Muller—Lulofs*, uit de Gidsaflevering van Nov. j l. overgenomen, met de grootst mogelijke sympathie gelezen. Wij vinden die gelegenheid tot opleiding van ontwikkelde vrouwen voor de praktijk van het maatschappelijk werk eene uitstekende stichting en daarom spijt het ons zooveel te meer, dat ook bij dit sociale werk er volstrekt niet aan is gedacht dat Nederland koloniën en bezittingen heeft in verwijderde werelddeelen en dat, dáár nog meer dan hier in het moederland, het lot der maatschappelijk-zwakken veelzijdige zorg vereischt.

Wij maken die opmerking niet om te critiseeren, maar veeleer in de hoop, dat ze de aandacht zal trekken van het ijverige bestuur der Amsterdamsche school. Wellicht, dat juist de toevoeging eener afdeeling, die op koloniale toestanden het oog heeft, voorkomt dat, even als zulks gebeurd is, de school wegens gebrek aan deelneming tijdelijk buiten werking wordt gesteld.

Ook in andere koloniale staten worden pogingen aangewend om buiten het kamp der kerkgenootschappen, missionarissen te vormen. In Frankrijk werden over de *missions laïques* belangrijke opstellen geschreven. Verder echter is men, voor zooverre ons bekend, ook daar nog niet.

De toekomst van Suriname.

Lezers, weet ge wat 'n idée fixe is? Dat is me ook 'n vraag, niet waar? Maar toch als alle menschen wisten hoe zoo'n vast denkbeeld, dengene, die er mee behept is, steeds voor de oogen zwevend, den ongelukkige er ten slotte toe brengen kan om den grootst mogelijken onzin uit te kramen of het meest onzinnige te doen of na te laten, ten einde toch maar dat éene ideetje, waarvan de arme meent dat 't heil der wereld afhangt, tot zijn recht te doen komen, ziet ge, dan zou er dikwerf heusch niet zooveel notitie genomen worden van het gepraat en geschrijf van zoovelen, waarvan men maar al te licht aanneemt dat ze werkelijk iets te zeggen hebben.

De heer J. A. de Gelder, teleurgesteld in zijne verwachtingen met betrekking tot de maatschappij, die hij

ADVERTENTIËN.

H. W. M. M. BRANS.
PHILATELISTISCH BUREAU
VERKOOP — INKOOP
Prima zichtzendingen van uitsluitend gewaarborgde postzegels.
30% met op de prijzen van Gebr. Senf's catalogus.
CAPE OF GOOD HOPE
GELDERSCHE KADE 12
ROTTERDAM.

Voor elke afwijking van den normalen haargroei wende men zich om **kosteloos advies** tot den Hofkapper

Justman Jacob
Korte Poten 40, 's-Gravenhage.

Machinale Blikslagerij

VAN
K. VAN SPANCKEREN,
Stortenbekerstraat No. 26,
Van Miereveltstraat 19,
DEN HAAG,
is het goedkoopst adres van

Blikwerken,
voor Export en verpakking,
blank, gelakt en bedrukt.
Postpakketkistjes voor de Indiën.
Binnenkisten (in blik en zink).

Bij de Uitgevers-Maatschappij
HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG
te 's-Gravenhage
is verkrijgbaar:

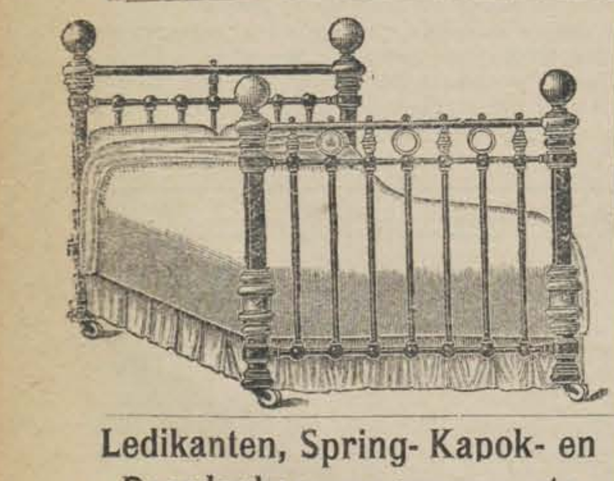
AANTEEKENBOEK
voor betaalbaar gestelde
COUPONS en DIVIDENDBEWIJZEN.
Prijs 40 cent.

Het *Weekblad voor Incourante Fondsen* van BROEKMAN en HONDERS schreef hierover:

Door de Uitgevers-Maatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang" is uitgegeven een „Aanteekenboek" voor betaalbaar gestelde Coupons en Dividendbewijzen, waarin de bladzijden per maand, Januari—Decemb. volgen, met 8 hoofden ter invulling van de benaming der effecten, nominaal bedrag der stukken enz., alles tusschen staande lijnen. Voor verschillende aanteekeningen van effectenbezit is zulk een register zeker nuttig en de prijs van f 0.40 wel waard.

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.
DEN HAAG over de Prinsestraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
in GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

G. van Poeteren,

Cand. Notaris te 's-Gravenhage,
Laan van Meerdervoort 134.

Correspondent der
'**s-Gravenhaagsche Maatschappij ter Verzekering tegen Brand- en Zeegevaar, van 1835.**
Sluit verzekeringen tegen
Brand- en Zeegevaar.

AGUILAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN,
zijn alom bekend.
Hoofdkantoor:
Heerengracht 3, Den Haag.
Bijkantoor:
BATAVIA, B. DE BAS & Co.
Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.
Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.
Interc. Telephoon 264.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Borduurwerken.
Inrichting voor 't borduren van **Lambrequins, Stoelzittingen, enz.**
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van **Franjes, Embrasses en Agrementen** in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.
CONCURREERENDE PRIJZEN.

Zutphen.

Verwijzende naar de mededeeling, voorkomende in **Het Koloniaal Weekblad** van **19 November 1903**, vestigt het bestuur der Afd. ZUTPHEN e. o. van „OOST EN WEST" de aandacht op die plaats, als **bijzonder geschikt voor de opvoeding van kinderen,** zoo jongens als meisjes, die met dat doel naar Europa worden gezonden. Goed en goedkoop onderwijs, geschikte gelegenheid tot opname bij families. Desverlangd toezicht door het Afdeelingsbestuur, waarvan:

Generaal TH. J. A. VAN ZIJLL DE JONG,
Huize Baank bij Zutphen, *Voorzitter;*
A. WALLAND,
Rozenhoflaan te Zutphen, *Secretaris*

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN
Prinsestraat 39,
'S-GRAVENHAGE.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.
GROOTSTE KEUZE
Thee- en Presenteerbladen,
THEESERVIEZEN,
Koffiestelletjes, Bouilloirs,
enz. enz., enz.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15

R. E. J. Zieck en Zoon,

KLEEDERMAKERS,
Franklinstraat 92, Den Haag.
Leveren KLEEDING NAAR MAAT
van solide stoffen en billijken prijs.
Atelier voor nette reparatiën.
Kleederen die goed gekeerd kunnen worden, worden als nieuw afgeleverd.

Zaterdag a. s. 6 Februari

OPENING

Nieuwe Vischhandel.

61 van Swietenstraat 61
Aanbevelend
Alb. H. LEGEL.

Vraagt de bekende Sauces en — FABRIEKSMERK T&D GEDEPONEERD — Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma

TIELEMAN & DROS, *Leiden.*

AGENTEN.

In onderstaande plaatsen worden agenten gevraagd tegen hooge provisie voor de exploitatie van

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Br. fr. met opgave van tegenwoordige betrekking aan het bureau van dit blad, dat gaarne nadere inlichtingen verstrekt.

Amsterdam, Apeldoorn. Arnhem, Breda. Groningen. Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht en Zutphen.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.
UITZENDING VAN DINERS.
f 0.80 - f 1.00.
Vele Indische recommandatiën.

Koopen of **verkoopen, huren** en **verhuren**
van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.
DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.
Toezending Woninggids gratis.
Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.
Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST" te **'s-GRAVENHAGE** en te **WELTEVREDEN** ter beschikking van belangstellenden.

Vereeniging „OOST en WEST"

Afdeeling 's-Gravenhage.

DONDERDAG 11 FEBRUARI,
's avonds ten 8 ure,
LOCAAL DILIGENTIA Lange Voorhout 5, DEN HAAG.

Voordracht met Lichtbeelden

DOOR
Prof. Dr. A. W. NIEUWENHUIS
uit LEIDEN,
over zijne Reizen in Borneo
in 't bizonder die naar de Kensa's.

Toegang vrij voor de leden van „Oost en West".
Huisgenooten van leden *f* **0.50** voor eene plaats in de Zaal.
Voor **niet-leden** entrée Zaal *f* **1.00**, Balcon *f* **0.10**
PLAATS BESPREKEN.
Dinsdag 9 Februari voor de leden en hunne huisgenooten.
Woensdag en **Donderdag** van 10—12 en van 1—3 ure voor het publiek.

NIJMEGEN.

„UNITAS"
Bureau van Administratie.
Hypotheken, Assuranties, Vaste Goederen.
Valkhof 3,
Telegramadres „Centrale". Tel. Interc. 142.

Belast zich met het **Huren en Verhuren, Koopen en Verkoopen** van vaste goederen in Nederland.

Directie:
De Centrale Effecten- en Administratiebank en P. W. J. van der Schoot, gep. kap O.-I. L.
Correspondenten gevraagd, waar nog niet vertegenwoordigd

Schilderen.

Een schilderes (met acte M. O.) heeft nog eenige uren beschikbaar tot het geven van les in het **schilderen, teekenen, aquarelleeren en pastel.**
Atelier Kazernestraat 25.

„SIMPLEX"
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.
„Sport en Spel"
„Schaatsen".

Allan & Co.

Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek.
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc.
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. Utrecht.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZOON,

Tailleurs,
VEENESTRAAT 39,
La Haye.
Maison recommandée pour costumes „Genre Tailleur" pour Dames.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.
Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings, Bombaij's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie **20 cts.** de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper.
V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertrefbaar).

RAJAH-THEE

de **Nationale Thee** bij uitnemendheid
is een product van NEDERLANDSCH-INDIË.
Overal verkrijgbaar à f 1.50, f 1.25, f 1.— en f 0.80 per pond in pakken à 4, 2, 1 en 1/2 ons.
Luxe-blikken à 2½ ons 75, 60 en 50 cts.
RAJAH-THEE wordt des namiddags geschonken in den winkel van „Boeatan" Plaats.

BRAND-APPARATEN

der nieuwste vinding, van de eenvoudigste tot de meest complete.
Groote voorraad Fijne Houtwaren.
TENZER'S VLOEIBARE VERF voor Hout, Gobelin, Fluweel, enz.
TENZER, Oude Molstraat 15, Den Haag.
Eenigst speciaal Magazijn. Geen goedkooper adres in Binnen- of Buitenland.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

No. 47,

Donderdag 4 Februari 1904.

stond, had drie jaren geleden niet veel goeds van name te vertellen, schreef eene brochure, die hij al tijd in portefeuille hield en kwam er nu onlangs voor den dag. De *Nieuwe Courant* heeft in haar mer van den 16den Januari ll. natuurlijk tevergeefs acht in een artikel, dat onze algeheele instemming droeg, den schrijver o. a. te overtuigen van het onge der openbaarmaking van zijn geschrift, nu reeds oten is om millioenen ten koste te leggen aan de komst van een gewest, dat z. i. geen toekomst heeft. r is o. i. te veel eer bewezen aan het geschrijf van heer de G. en om deze bewering te staven zouden kunnen volstaan met de stelselmatige ontleding van ingezonden schrijven van dien heer in de *N. C.* van 22sten Januari ll., waarin hij zelf verklaart dat onderwerp een zakelijke bespreking overwaard is en door hem, in zijne brochure verkondigde stellingen eens uiteenzet en verdedigt. Maar voor een zakebespreking is voor alles noodig, dat men zijn onderten volle beheerscht en niet zooals de heer de G. aar een slag in slaat.

m een voorbeeld te noemen. „Nimmer", schreef de de G. „is tot heden een alluviaal goudveld aangetroffen, op groote schaal op loonende wijze kon worden ontgon-Eenige kleine parkets mogen winsten aan een enkel culier geleverd hebben, doch overigens was de waarde het geproduceerde goud kleiner, dan de uitgaven ontginning", en iets verder nog: „De waarde van ontgonnen goud was steeds minder dan de uitgaven. loonend mijnbedrijf is op grond van het voorgaande riname niet mogelijk gebleken."

ij stellen hier tegenover het feit, dat de fransche mpagnie des mines d'or de la Guyana hollandaise" 1899—1902 den zuivere winst maakte van resp. 563, 77,128, 204,491, en 111,138 franken waardoor v. in staat was om over 1902 een dividend van 5 ent uit te keeren en in datzelfde jaar het maatppelijk kapitaal tot 1 millioen franken terug te brengen. winsten door de maatschappij behaald zouden veel er zijn geweest, zoo niet *behalve* de ontginningsn ook groote sommen aan het *vervoer* van het uct moesten worden besteed.

zouden er o. a. op kunnen wijzen dat wat den ouw in Suriname betreft, de schrijver in zijn résumé den 22sten Januari vergat mee te deelen, dat het rig gemis van wetenschappelijke voorlichting niet laatste plaats de cacaoplanters in de kolonie moeidagen doet doorleven, een gemis dat kan worden ok wordt verholpen, terwijl wat boschexploitatie aande heer de G., die zelf de *N. C.* verweet slechts uit hun zinsverband gerukte citaten uit zijne ure te hebben besproken, niet kon nalaten om ter van dat onzalig ideetje, dat hem nu al drie jaren misschien nog langer door 't hoofd spookt, uit een gs door den directeur der koloniale spoorwegen in ame tot den houthandel gerichte circulaire enkele zinlichten, waarop dan de stelling wordt opgebouwd: een land, waar zelfs het kort hout voor dwarsniet verkrijgbaar is, kan nooit gedacht worden loonende boschexploitatie, door middel van houtppingen".

n de circulaire van den heer Reigersbergh Versluys slechts te ontleenen dat omtrent ééne surinaamsche soort, het *manbarklak*, hetwelk aanvankelijk scheen oldoen, gebleken is bij het op stapel leggen, dat het scheuren onderhevig is, dat zal moeten worden naan of in dat gebrek evenals ten opzichte van 't hout geschiedde kan worden voorzien, door 't hout den stam te laten sterven, dat betreffende andere soorten, die misschien voor 't doel in aanmerking n komen, gegevens ontbreken, dat 't evenwel voor aanleg van den surinaamschen spoorweg ook op spoed komt, de directie voor de af te werken baanvakken noodigd materieel aan dwarsliggers steeds bij de hand hebben, en dus tot bestelling in den vreemde moet aan, den surinaamschen houthandel den mageren biedend, dat elders ook een zelfde droeve ervaring opgedaan, niet omdat 't hout ontbrak maar omdat t de noodige zorg aan besteed was.

zouden zoo kunnen voortgaan, maar meenen het ij te mogen laten, in de hoop, dat onze koloniale uur in den vervolge bewaard moge blijven voor minderwaardige stukken als dat, welks vaderschap niet velen aan den heer de G. zal worden benijd.

maintiendrai, Nassau!

vo *Nieuwe Courant*, die deze leuze in herinnering t in een tijd, nu, terwijl de nieuwe koers zich heeft , Nederland begint te ontwaken en te beseffen, et bezit van koloniën als de onze ook offers waard taak der regeering om op te bouwen, wat wij lievallen, wordt bemoeilijkt, door gelegenheidschrijn monomanen.

v. H.

Boekaankondiging.

het *Koloniaal Museum* te Haarlem werd een paar geleden ontvangen No. 29 van het *Bulletin*, ober 1903.

inhoud is: **Het weven in Nederlandsch-**ië, van de hand van den heer *J. A. Loebèr Jr.* en omslag staat het heuchelijke feit vermeld, dat rkje No. 1 is van eene reeks *geïllustreerde bewingen van Indische Kunstnijverheid.*

e eerste proeve is zeer zeker uitnemend geslaagd. eer J. A. Loebèr heeft, zooals wij dit van hem n zijn, met de meest mogelijke zorg en liefde zijn werp bestudeerd en behandeld; het bezoeken van illende buitenlandsche ethnografische musea, waarij dezen zomer door een subsidie van het Ministerie Koloniën, in staat werd gesteld, heeft hem daarbij ntende diensten bewezen.

een vijftal Hoofdstukken krijgt de lezer achtereenns:

. Het materiaal en het spinnen.
. Van spinnen tot weven.
. Het weeftoestel en het weven.
. De weefster en de weefsels.
. Het weven van Banden en Randen.

arin wordt telkens verwezen naar eene reeks aanningen, die het VIe Hoofdstuk vormen, terwijl tot t een overzicht wordt gegeven van de speciaal het weven in Ned.-Indië bestaande litteratuur.

halve door enkele kleine teekeningen tusschen den wordt het werk verduidelijkt door 21 fraaie platen, aan het eind zijn saamgevoegd en een bizonder lijke afbeelding naar een foto van een paar ikkattende en wevende vrouwen op Roti, bij den aanvang van het boek.

Verscheidene der afbeeldingen en beschrijvingen zullen, zelfs voor hen, die zich met Indische studiën bezig houden, verrassend zijn, terwijl de even origineele als duidelijke opmerkingen en beschouwingen van den schrijver zeker menigeen zullen brengen tot bewonderen, onderzoeken en te boekstellen, wellicht ook tot het toepassen, van velerlei, dat wij Nederlanders ook op dit gebied tot nu toe met betreurenswaardige onverschilligheid voorbij gingen.

Een vergelijking makende tusschen de in Indië gebruikte weeftoestellen zonder en met pedalen, zegt de schrijver, op blz. 34, o. a. zoo terecht:

„Groote voordeelen levert dit toestel (met pedalen) op. Terwijl de vrouw bij de eerste (zonder pedalen) den ophaler moet optrekken, de sabel insteken en daarna roller en liniaal verschuiven om één enkele wisseling te verkrijgen, is hier een enkele druk met den voet voldoende, en de beide handen blijven vrij om de spoel door te steken en met de sabel aan te slaan. Het vermoeiende spannen met het juk valt geheel weg, evenals het telkens opstaan om de twee planken te keeren. Tijd- en krachtbesparing zijn dus in ruime mate aanwezig, en om die reden moet men er zich over verbazen, dat Europeesche dames, die op Java inlandsche weefsters aan het werk zetten, niet reeds lang dit toestel hebben ingevoerd."

De schijnbaar zoo ingewikkelde bewerking van het ikatten der schering, hetgeen b.v. door een eenvoudig verschuiven en afbreken der draden tot zulke fraaie resultaten kan leiden, wordt hier, zelfs voor leeken, zóó begrijpelijk gemaakt, dat wij in het belang der huisvlijt van Java mogen hopen, dat deze methode er meer en meer, onder goede leiding, zal worden toegepast.

In meer dan één opzicht bevelen wij dus de belangstellende lezing van dit werk, met warmte aan.

Ter bespreking werd ons toegezonden het bij *Mouton en Co.* te 's-Gravenhage verschenen **Rapport over de Surinaamsche Bosschen** door den heer *A. H. Berkhout* gep. Oost-Indisch houtvester te Wageningen, opgemaakt na zijn onderzoekingsreizen in Augustus 1903. Hij heeft daarbij gevoegd eene overzichtskaart van Nederlandsch-Suriname, benevens eene andere van de omgeving van Paramaribo, waarop zijne reisrouten duidelijk zijn aangegeven.

De steller van het rapport heeft eene lange beschrijving van de door hem gemaakte reizen onnoodig geacht, hij had te veel te zeggen over hetgeen hij had opgemerkt en aangeteekend en dit heeft hij breed flink en onderhoudend weergegeven.

De eerste tachtig bladzijden handelen over den tegenwoordigen toestand, de boschgronden, de bosschen en de voornaamste houtsoorten, die er in groeien, een afzonderlijke paragraaf wordt aan de balata (guttapercha) gewijd, een andere aan de overige boschproducten. De gebrekkige wijze der tegenwoordige bosch-exploitatie wordt in het licht gesteld en duidelijk gemaakt hoe in een land, dat zelf overdaad heeft aan hout van de beste kwaliteit, dit materiaal toch uit het overige deel van Amerika en zelfs uit Europa, tot een belangrijk bedrag aan waarde wordt ingevoerd.

De daarop volgende tien paragrafen behandelen de toekomst, eene practische exploitatie onder een deskundig boschbeheer.

Wij kunnen van den inhoud van het belangrijk rapport geen beter overzicht geven, dan door over te nemen, wat de schrijver zegt in het resumé, dat hieronder woordelijk volgt:

Suriname bezit 14½ millioen H. A. met bosch begroeid staatsdomein.

Noemenswaardig werd op heden van deze uitgestrektheid geprofiteerd, noch door de fiscus, noch door de bevolking, noch door de industrie, noch door den handel, noch door de scheepvaart.

Door een onoordeelkundige exploitatie en een totaal verwaarloozen van alle zorgen voor de toekomst heerscht veeal gebrek aan hout te Paramaribo, zoodat terecht reeds een deel der dwarsleggers voor de in de Kolonie aan te leggen spoorweglijn uit Europa ontboden is.

Ondanks de geringe voordeelen tot nog toe uit de bosschen genoten, heeft men van de gunstigst gelegene te veel geëischt, zoodat deze in de eerste jaren niet voor een rentabele exploitatie in aanmerking kunnen komen.

De aan het tracé van het spoor gelegen bosch-complexen, waaruit wegens gebrek aan afvoerwegen nog niet gekapt kon worden, wachten een gelijk lot, zoo althans het Gouvernement nu niet handelend optreedt.

Al ware het slechts alleen om duurzaam in de behoefte aan hout voor de openbare werken te voorzien, dan reeds ware het geraden een proef te nemen met het invoeren van een boschbeheer in Suriname.

Waar de noodige kennis aangaande houtsoorten, boschtoestanden, enz., ontbreekt en waar een voldoend debouché nog gevormd moet worden, is het raadzaam de proef op bescheiden schaal te nemen.

Heeft men meerdere ervaring opgedaan en is het bewijs geleverd, dat zoowel het heden als de toekomst bij dat beheer gebaat zijn, dan is het tijdstip voor eene flinke uitbreiding aangebroken.

De krachten van het tijdelijk aan te stellen personeel zijn te concentreeren op een kleine oppervlakte en late men voorloopig de rest à l'abandon.

Het is mijne vaste overtuiging dat de proefneming, mits goed geleid, tot succes zal voeren.

En mocht zulks niet het geval zijn, dan nog kan men zich gelaten neerleggen bij de overtuiging, dat men althans een ernstige poging gewaagd heeft, om het uitgestrekte boschbezit in Suriname productief te maken in het belang van de Kolonie en in dat van het algemeen.

Op welke wijze die proef te nemen is, werd aangegeven.

Wil men den aangewezen weg inslaan, dan is het eerste werk de eventueele detacheering van het benoodigde personeel (één houtvester en één aspirant-houtvester) uit Nederlandsch-Oost-Indië voor te bereiden.

Van vreemde Koloniën.

Om en bij onze West. „In Engelsch- en Fransch Guyana zijn spoorwegen gebouwd, in Suriname ontbreekt dat vervoermiddel. Hoewel de spoorwegen in de aangrenzende gewesten niet konden bijdragen, om de welvaart in die streken een stap verder te brengen . . . enz.," lazen we ergens, 't doet er nu minder toe waar. We willen alleen maar zeggen, dat 't een geschrift was, waarin op *zakelijke* wijze werd betoogd, dat Suriname eigenlijk geen oortje en zeker zijn spoorweg niet waard was.

Of er evenwel van die zakelijkheid veel overblijft bij nauwkeurige bestudeering van het geheele betoog, laten we nu daar, en houden ons enkel aan vorenstaand zinnetje vast, om naar aanleiding daarvan op te merken, dat de spoorweg, die aan Fransch Guyana meerdere welvaart schenken moet, *nog moet worden gebouwd*, doch dat die kolonie het zonder den spoorweg al zoo goed kan stellen, dat tengevolge van den goudrijkdom van de, aan ons Lawagebied grenzende Ininistreek de belastingen zooveel opbrengen, dat de, den 30sten Juni l.l. afgesloten rekening een overschot aanwees van bijna 500.000 franken, hetwelk in de reserve-kas der kolonie werd gestort, die daardoor tot 1.120.000 franken of 120.000 franken boven het gestelde maximum aangroeide.

Wat de goudproductie van Fransch Guyana aangaat zij opgemerkt, dat deze in de jaren 1900—1902 resp. 2356, 4021 en 5376 kilogrammen bedroeg.

Nog altijd wacht men evenwel in die kolonie op den spoorweg, die de centra der goud-industrie met Cayenne zal verbinden. Wel werd reeds in 1901 door den Generalen Raad besloten dat er een spoorweg komen zou en voor den aanleg van de eerste honderd kilometers aan den bekenden ingenieur Levat concessie verleend, maar nog in de zitting van dien raad van den 14en Augustus l.l. moest de gouverneur-adinterim Emile Merwart aan dien raad mededeelen, dat door den heer Levat wijzigingen in de concessie-voorwaarden waren gevraagd, waardoor het hem eerst mogelijk zou worden gemaakt eene maatschappij op te richten, die zich met den aanleg van den spoorweg zou belasten.

Men ziet dus dat het spoorwegvraagstuk voor Fransch Guyana nog geenszins is opgelost, terwijl de kolonie toch dank zij de betrekkelijk groote goudproductie financieel in goeden doen verkeert.

Dat er desniettemin van welvaart in het gewest nog geen sprake is, moet niet aan het gewest zelf, bodem, klimaat, enz. worden geweten, maar aan de wijze, waarop de kolonie wordt beheerd.

Nog in zijn jongste rapport op de koloniale begrooting van dat jaar vroeg de in fransche koloniale kringen welbekende senator voor Oran, Saint Germain, hoe er van ontwikkeling van den handel ter hoofdplaats sprake kon wezen, waar de schepen daar geene enkele faciliteit voor laden en lossen vonden, hetgeen ver uit den wal moet plaats hebben.

En, toen nu onlangs de heer Grodet tot gouverneur der kolonie werd benoemd, herinnerde de heer Merwart bij zijne mededeeling dezer benoeming in den Generalen Raad, hoe de heer Grodet reeds te voren de hoogste waardigheid in Guyana had bekleed, hoe daar toen partijschappen de kolonie verdeelden, hetgeen nu niet meer het geval heette te zijn.

De feiten logenstraften des sprekers woorden weldra, toen de meerderheid van den Generalen Raad niet langer verkoos met den waarnemend-gouverneur samen te werken, hetgeen aanleiding gaf tot een tweegevecht tusschen den heer Merwart en zijn ergsten bestrijder.

Dan vergete men niet dat Fransch Guyana een strafkolonie is, dan is er nog veel meer en om nu eens een kiekje te geven op den toestand in de kolonie dunkt ons het best den laatsten brief van den correspondent der *Depêche Coloniale* te Cayenne hier weer te geven;

„Cayenne", schreef de heer J. Portal den 2den Januari ll. zal een tramway krijgen. De gemeenteraad heeft met een groothandelaar ter plaatse onderhandelingen aangeknoopt, die nu naar Frankrijk gaat om het personeel voor den aanleg te zoeken. De tramway zal van de haven uitgaan en de heele stad doorsnijden tot den boulevard Jubelin, maar er is sprake om den weg te verlengen tot den berg Thabo op 3 kilometers van de stad. Het contract betreffende den aanleg van de lijn is, in den loop van de maand December, door den gouverneur Grodet goedgekeurd.

Tegen 't einde dezer maand wordt de heer du Beaufret hier verwacht, de concessionnaris voor de electrische verlichting van Cayenne.

De commissie van inspectie zet haar onderzoek voort. Na den dienst der douane zijn nu de openbare werken aan de beurt gekomen. Er wordt hier veel gemompeld over den uitslag van het onderzoek. Sommigen beweren dat de vervanging van den chef der douane door een ander aan den minister zou zijn voorgesteld. De dienst der openbare werken zal den inspecteurs ook aanleiding kunnen geven voor bijzondere opmerkingen. Er zou jaarlijks niet minder dan 50000 franken boven de uitgetrokken bedragen aan het personeel zijn ten koste gelegd.

Ook de dienst der kolonisatie zou eenige verrassingen bieden. Men moet daarbij maar geld uitgegeven hebben zonder te letten op de, bij de begrooting goedgekeurde bedragen. Die dienst moet voor 30000 franken bij den handel in het krijt staan.

Eindelijk hebben wij berichten ontvangen betreffende den rechter van instructie en de 70 soldaten, die naar den Boven Mana zijn gegaan, om de vreemde maraudeurs te verjagen, die zich op het placer Dagobert hadden genesteld. De expeditie is na 25 dagen varens ter plaatse aangekomen. Het blijkt dat de troep teekenen van bewonderenswaardigen Ausdauer heeft gegeven. De commandant, de dokter en de rechter van instructie hebben eveneens hun plicht gedaan. Er is niemend achtergebleven en ook niemand naar Mana geëvacueerd. De administrateur van het placer was, evenzeer als de vreemde indringers, verrast door de komst van den rechter en zijn gewapend geleide. Twaalf maraudeurs zijn in hechtenis gesteld.

De *Loire* wordt verwacht met 7 tot 800 dwangarbeiders en gestraften. Men maakt zich hier nu een weinig ongerust over de vermindering van het garnizoen, dat van 2 compagniën tot 150 man is teruggebracht, welk aantal echter bovendien ook nooit geheel aanwezig is. De artillerie van Cayenne is, ingevolge van Parijs uitgegeven last, voor oud-roest verkocht. De gevulde granaten en het kruit moeten in het water worden geworpen. — Cayenne, Saint Laurient du Maroni en de Iles du Salut staan thans bloot aan een coup de main van de zijde der *bagnardo* of vreemde vagebonden, die in grooten getale in het land rondzwerven."

Men ziet uit het vorenstaande dat den onlangs opgetreden nieuwen gouverneur Grodet genoeg te doen staat om orde te brengen in den Augiasstal voordat er aan te denken valt om wat van het hem toevertrouwde gewest te maken met behulp van kolonisatie en immigratie, waartoe gelijk wij te voren reeds mededeelden ook al op het te veel van Java's bevolking wordt gerekend,

In elk geval is het geld er om wat te doen, geld, door de kolonie zelve opgebracht, niettegenstaande de fouten, die aan de bestuursinrichting en de bevolking kleven.

Men had reeds voorgesteld om Senegaleezen aan te werven voor de politiemacht en de maraudeurs in de kolonie daarmee onder den duim te houden; op de luitjes van 't land zelf viel toch geen staat te maken. Dezen zouden, als ze er voordeel in zagen, gemeene zaak maken met de te bestrijden elementen!

Wat Britsch-Guyana aangaat, willen we even opmerken dat de invoerrechten in een tiental jaren geleidelijke vermeerdering ondergingen en in 1901 een totaal van 332.537 £ of 45000 £ = 540000 gulden meer opbrachten dan in 1892.

Aan het jongste verslag ontleenen we verder het volgende:

„De inkomsten bedroegen in het jaar 1902—03 in het geheel 557.351 £, belangrijk meer dan in het jaar te voren, terwijl de uitgaven, ten bedrage van 507.704 £, een aanmerkelijke vermindering aanwezen. Ongeveer 80 pCt. der inkomsten vloeien voort uit het middel der in- en uitvoerrechten en accijnzen. Op het einde van het jaar overschreed het te goed de uitstaande verplichtingen der kolonie met 61.813 £. Het totaal der openbare schuld bedraagt 991.320 £. In het afgeloopen jaar werd voor een waarde van 1.444.084 £ in de kolonie ingevoerd, meer dus dan in de laatste jaren het geval was, maar minder dan het gemiddelde van den invoer in de jaren 1880 tot 1896. De uitvoer wees met een totaal van 1.820.749 £ in vergelijking met het jaar te voren een kleine vermindering aan. Aan den invoer namen o. a. deel Engeland met 50 pCt., de Vereenigde Staten met 30 pCt. en andere engelsche bezittingen met 9 pCt. Wat de artikelen van uitvoer aangaat stond suiker en de bij-producten, rum en melassie, met 70 pCt. nummer één op de lijst, dan volgt goud, dat voor een totaal bedrag van 372.830 £ werd uitgevoerd. De uitvoer van suiker, waarop de welvaart der kolonie berust, nam in het afgeloopen jaar nog verder af en wel tot een bedrag van 1.188.189 £ werd bereikt, terwijl in het tienjarig tijdvak 1880—1890 gemiddeld voor een waarde van twee millioen ponden sterling werd uitgevoerd. „Onze hoop", zoo leest men in het verslag, „is nu op de Brusselsche conventie gevestigd en op de uitsluiting van gepremieerde suiker van de engelsche markt als rechtstreeksch gevolg daarvan." De suikerplanter van Britsch-Guyana is goed toegerust en gereed om zijn voordeel te doen met eenige verbetering der prijzen en „dit van hem te kunnen zeggen is geen geringe lof, wanneer men bedenkt wat hij reeds heeft doorstaan." Intusschen zijn diamant- en goud-industrie de kolonie te hulp gekomen door aan vele personen werk te verschaffen, die de suiker-industrie niet meer kon te werk stellen, terwijl Canada op zich genomen heeft om een groot gedeelte van de suiker der kolonie te nemen. Een andere hoop voor de kolonie is de britsch-indische immigrant, die er zich blijvend vestigt. Er werden in het geheel 202 perceelen domeingrond, in totaal 7706 acres beslaande, voor landbouwdoeleinden uitgegeven en wel voor nagenoeg de helft aan Britsch-Indiërs, die zich gaarne aan den benedenloop der rivieren en kreeken vestigen. *Deze immigranten, oud-contractanten, hebben de rijstcultuur in Britsch-Guyana ingevoerd* en nemen een zeer werkzaam aandeel in de ontwikkeling van den landbouw in de kolonie.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Januari 1904.

Heer Th. J. van Huut	Amsterdam	f 1.50 lid
〃 F. H. van Loghem	Duisburg a/R	2.50 〃
〃 Jan Schulte	Duisburg a/R	2.50 〃
Jhr. E. T. T. H. van Bentheim van den Bergh	's-Gravenhage	1.50 〃
Mevr. A. W. Meijer, geb. Vroon	〃	1.50 〃
〃 T. Anten, geb. van den Mark	〃	1.50 〃
Heer Koks	〃	1.50 〃
Mevr. Koks, geb. van Sorgen	〃	1.50 〃
〃 K. W. Rueck, geb. Bogaardt	〃	1.50 〃
Heer W. C. Meijer	〃	1.50 〃
Mevr. A. Meijer, geb. Henninge	〃	1.50 〃
Heer J. Bouman	〃	1.50 〃
〃 J. van Baak	〃	1.50 〃
Mevr. de Wed. J. Haver Droeze, geb. Walewijn	〃	1.50 〃
Heer E. Taylor	Padang	5.— 〃
〃 Th. A. C. Comvalius	Paramaribo	3.— 〃
〃 H. R. J. J. Thorbecker	Rotterdam	1.50 〃
〃 R. Mees	〃	1.50 〃
Mevr. J. den Houter, geb. Goeverneur	〃	1.50 〃
Heer Spaan	Sittard	1.50 〃
〃 H. Koning	Suriname	2.50 〃
〃 T. Brandsma	Wijk bij Duurstede	1.50 〃
〃 C. P. Nijhoff	〃	1.50 〃
〃 L. Zeiler Snr.	〃	1.50 〃
〃 G. Lijsen	Zutphen	2.50 〃

Donat., Leden en Abonn., die verhuizen, of het Weekblad niet geregeld ontvangen, wordt verzocht hiervan kennis te geven aan den Administrateur, Laan Copes van Cattenburch 109, den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Februari 1904.

Mr. D. Fock: De vervulling van Nederland's plicht jegens Indië. — J. A. van Dorsser: Hulp aan Indië. — A. L. T. A. Nepveu tot Ameyde: De particuliere industrie en de Inlandsche landbouw. — J. Tideman: Een tocht uit Tjamba, de hoofdplaats der onderafdeeling Bergregentschappen van Celebes, door Boni. — Eene wederlegging [over samensmelting van onze officierskorpsen]. — Varia: De Pax Britannica. — Overeenkomst met Batjan. -- Maandelijksche revue van Brochures, enz. — Koloniale literatuur: Mr. N. P. v. d. Berg: Uit de dagen der Compagnie, door H. Bosboom. — H. v. Kol: Naar de Antillen en Venezuela. — W. C. M.: Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Gids. Februari 1904.

G. P. Rouffaer: Nieuwe wegen voor Indische volkenkunde [Bespreking van:] J. A. Loebèr, Timoreesch snijwerk en ornament; en Rapport der Commissie van advies betreffende 's Rijks Ethnogr. Museum.

Tijdschr. van het Bat. Genootschap. Dl. 46 (1903), afl. 6.

Dr. J. Brandes: Verslag van het Internationaal Oriëntalistencongres te Hanoi van 1—6 Dec. 1902. — Bijlage: L. Finot: Note sur l'écôle français d'Extrême Orient. — Dr. Ph. S. van Ronkel: Tamilwoorden in Maleisch gewaad. — Dr. J. Winkler: Bericht über die Untersuchungsreise nach der Insel Engano, 4—11 April 1903. — Dr. Ph. S. van Ronkel: Een Maleisch telwoord in het Teloegoe?

De Indische Mercuur. 2 Febr. 1904. No. 5.

Dr. C. L. v. d. Burg: Maatregelen tegen Malaria. — Eenige opmerkingen over de cultuur en de bereiding van thee. — Suriname in 1903. — Vereeniging voor den grooten landbouw in Suriname. — Malangsch koffiecongres. — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen. — Uit de oude doos, door S. Kalff. De Amphioen-Societeit II.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	12 Febr.	26 Febr.	11.30 's av.
Rotterdam, Lloyd,	5 Febr.	19 Febr.	9.15 's av.
Genua, Nederland,	9 Febr.	23 Febr.	9.15 's av.

(Suppletoire verzending den dag volgende op den aangegeven maildag te 5.5 's morgens.)

Marseille, Lloyd,	2 Febr.	16 Febr.	7.45 vm.
Marseille, Fr. dienst,	6 Febr.	20 Febr.	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	12 Febr.	26 Febr.	1.—mid.
Napels, Duits. dienst,	1 Febr.	15 Febr.	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12 uur, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

St. Nazaire. Fr.,		8 Febr.	7.45 vm.
Amsterdam, Nederl.,	31 Jan.	14 Febr.	11.20 's av.
Southampton, Eng.,	2 Febr.	16 Febr.	5.05 mid.

MAIL CURAÇAO.

Via Hamburg den 1n van elke maand, alleen op verzoek, 5.05 vm.

Elken Dinsdag en Vrijdag 7.20 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

ADVERTENTIEN.